

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

EVALUACE STRATEGICKÉHO PLÁNU SOCIÁLNÍHO ZAČLEŇOVÁNÍ 2016 – 2018 VELKÉ HAMRY

Zpracovala: Ivana Siglová

prosinec 2019

Obsah

Seznam tabulek	3
Seznam schémat a obrázků	3
Seznam zkratk.....	4
Shrnutí	5
Základní terminologie.....	6
Metodologie	8
Limity evaluace.....	9
Kontext lokality.....	10
Vývoj a současná situace	11
Sociálně vyloučené lokality	11
Dávky	13
Zaměstnanost	14
Dluhy.....	14
Sociální služby.....	17
Kriminalita a její vnímání	17
Evaluace Strategického plánu sociálního začleňování Velké Hamry	20
Dopady	27
Dopad č. 1: Optimální síť služeb odpovídající potřebám obce.....	29
Dopad č. 2: Stabilizace celkové životní situace cílové skupiny	30
Dopad č. 3: Minimalizace bezpečnostních rizik a sociálně patologických jevů	33
Zhodnocení naplňování cíle KPSVL.....	35
Adresnost/relevance	35
Konzistence.....	36
Koordinační a synergie	36
Udržitelnost	36
Závěr a doporučení.....	37

Seznam tabulek

Tabulka 1: Přehled SVL ve Velkých Hamrech	12
Tabulka 2: Srovnání počtu příjemců dávek ve Velkých Hamrech mezi lety 2016 -18	13
Tabulka 3: Změna počtu vyplacených dávek mezi lety 2016 - 2018	13
Tabulka 4: Změna sumy vyplacených dávek mezi lety 2016 - 2018.....	13
Tabulka 5: Zaměstnanost ve Velkých Hamrech a porovnání s okresem, krajem a ČR.....	14
Tabulka 6: Srovnání podílu sob v exekuci v různých územních celcích v období 2016 - 2018	15
Tabulka 7: Dluhy za nájem v městských bytech, jak vznikaly v jednotlivých letech	15
Tabulka 8: Počet dlužníků v jednotlivých letech a splátky jejich dluhu.....	16
Tabulka 9: Dluhy na odpadech v obci Velké Hamry	16
Tabulka 10: Vývoj indexu kriminality a počtu trestných činů mezi lety 2015 a 2018	18
Tabulka 11: Evaluované priority, cíle a opatření SPSZ - oblast zaměstnanosti a sociálních služeb	21
Tabulka 12: Evaluované priority, cíle a opatření SPSZ - oblast bezpečnosti a prevence kriminality ...	24
Tabulka 13: Indikátory účinnosti SPSZ pro evaluované oblasti	26
Tabulka 14: Počet a struktura klientů	30
Tabulka 15: Současná situace v oblasti práce s dětmi a mládeží	31
Tabulka 16: Zakázky v oblasti bydlení	32
Tabulka 17: Ukazatele týkající se zaměstnanosti	32

Seznam schémat a obrázků

Schéma 1: Postup při stanovování dopadů intervencí.....	8
Obrázek 1: Územní vymezení obce Velké Hamry	10
Obrázek 2: Stav exekucí ve Velkých Hamrech v roce 2016 a 2017	15
Obrázek 3: Index kriminality ORP Tanvald v letech 2015 a 2018.....	18
Schéma 2: Evaluované cíle, výstupy a dopady pro oblast Zaměstnanost a sociální služby	28
Schéma 3: Evaluované cíle, výstupy a dopady pro oblast Bezpečnost a prevence kriminality	28

Seznam zkratek

APK	asistent(i) prevence kriminality
ASZ	Agentura pro sociální začleňování
ČSÚ	Český statistický úřad
IROP	Integrovaný regionální operační program
KPSVL	Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám
LP	Lokální partnerství
MěÚ	Městský úřad
MP	Městská policie
MPI	Místní plán inkluze
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NNO	nestátní nezisková organizace
OPZ	Operační program Zaměstnanost
OSPOD	Orgán sociálněprávní ochrany dítěte
SPSZ	Strategický plán sociálního začleňování
SÚPM	společensky účelná pracovní místa
SVL	sociálně vyloučená lokalita/ sociálně vyloučené lokality
ÚP	Úřad práce
VPP	veřejně prospěšné práce

Shrnutí

Následující zpráva předkládá výsledky zhodnocení spolupráce Agentury pro sociální začleňování (ASZ) s obcí Velké Hamry v letech 2015 – 2018 na základě analýzy výstupů a výsledků implementace Strategického plánu sociálního začleňování pro období 2016 – 2018, konkrétně implementace opatření, která se týkají oblasti bezpečnosti a sociálních služeb – toto tematické zúžení je dále vysvětleno v kapitole Metodologie.¹ Ve zprávě je evaluována realizace naplánovaných opatření a dosahování strategických cílů s ohledem na jejich dopad na stav sociálního vyloučení v obci. **Cílem zprávy je** popsat efekt jednotlivých opatření a jejich vliv na dosažení plánovaných dopadů, a poskytnout tak zpětnou vazbu partnerům v lokalitě, ASZ, ale také poskytovateli podpory a tvůrcům národních sociálních politik. **Výsledky zprávy a zejména doporučení formulovaná v závěru jsou využitelné** pro nastavování dalších intervencí v oblasti sociálního začleňování v obci Velké Hamry i v jiných lokalitách, kde působí ASZ, a rovněž pro formulaci obecnějších politik řešení sociálního vyloučení.

Obec Velké Hamry spolupracuje s Agenturou pro sociální začleňování již od roku 2013, evaluovaný plán je proto již druhým strategickým plánem pro sociální začleňování v obci. Počet objektů definovaných v roce 2013 v situační analýze jako sociálně vyloučené lokality (SVL) se do roku 2019 snížil, nicméně odhadovaný počet sociálně vyloučených osob zůstává podle aktérů přibližně stejný. Rizikem zůstávají SVL, které jsou nyní prázdné, ale v soukromých rukách, není proto jisté, co s nimi bude dál a město na to má velmi omezený vliv. Stejně tak rizikem zůstávají další opuštěné budovy ve městě, které by v dražbě mohla koupit také soukromá osoba. **V oblasti městského bydlení došlo k zásadnímu posunu vytvořením koncepce bydlení**, která mimo jiné rozděluje 284 městských bytů na různé druhy, v rámci nichž rezervuje 15 bytů sociálních. Problémem zůstává nedostupnost bytů pro některé obyvatele SVL (nezaměstnaní, nedostatečně motivovaní) a nedostatečný počet bytů 3+1 a větších. **K velmi výraznému posunu v této oblasti by mohla přispět také systémová změna na celostátní úrovni v podobě přijetí zákona o sociálním bydlení.**

Zaměstnanost obyvatel SVL naráží kromě nízkého vzdělání a žádných pracovních zkušeností obyvatel ve velké míře také na systémové bariéry v podobě obecné nedostatečné prostupnosti zaměstnanců na veřejně prospěšných pracích na běžný pracovní trh a také problém pojící se s vysokou zadlužeností obyvatel SVL – neatraktivita legálního zaměstnání z důvodu exekučních splátek a nebezpečí dluhové pasti.

V evaluovaných oblastech – Sociální služby a Bezpečnost a prevence kriminality - byly k prozkoumání stanoveny 3 dopady – i) **optimální síť služeb odpovídající potřebám obce**, ii) **stabilizace životní situace cílové skupiny** a iii) **minimalizace bezpečnostních rizik a sociálně patologických jevů**. Co se týče prvního dopadu, evaluace potvrzuje, že implementace strategického plánu výrazně zvýšila kapacity sociálních služeb v obci a tím tak **přispěla k nastavení optimální sítě služeb odpovídající potřebám obce**. Na tento dopad pak navazuje druhý – stabilizace životní situace cílové skupiny, který je dlouhodobý a kauzalitu mezi ním a opatřeními zavedenými v rámci SPSZ 2016 - 2018 nelze v tuto chvíli ještě plně vyhodnotit. Dle výpovědí aktérů i samotných obyvatel SVL však skrze nové služby a projekty a jejich kombinací již nyní **dochází k posunu životní situace u některých obyvatel a ke zvyšování informovanosti cílové skupiny a k postupnému zvyšování motivace řešit svou situaci**. Budování

---

¹ Strategický plán sociálního začleňování obce Velké Hamry 2016 – 2018. *Agentura pro sociální začleňování* [online]. [cit. 2019-12-19]. Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/lokalita/velke-hamry/>

důvěry obyvatel pak dává základ pro pozitivní vývoj v této oblasti i do budoucna. Doporučujeme tento dopad v pravidelných časových intervalech hodnotit i nadále.

Realizací opatření SPSZ z oblasti Bezpečnosti a prevenci kriminality došlo také podle dostupných dat a výpovědí k minimalizaci bezpečnostních rizik a sociálně patologických jevů. Opatřením, které v tomto ční nad všechny ostatní je rozšíření počtu asistentů prevence kriminality z 2 na 4 a tím pokrytí prakticky celého dne od 6:45 do 22:00. APK jsou velice kladně vnímány nejen aktéry ale i všemi obyvateli obce včetně obyvatel SVL. Kromě prevence kriminality a zvyšování pocitu bezpečí obyvatel slouží ve velké míře také jako informační kanál mezi vedením obce a obyvateli a to oběma směry. Jako stále nedostatečně řešená oblast byla označena drogová problematika a to jak ve smyslu preventivních opatření (prevence na školách) tak také spolupráce a komunikace relevantních aktérů.

V rámci naplňování evaluovaných opatření došlo ve Velkých Hamrech k **dodržení parametrů koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám (KPSVL)** – adresnosti, konzistenci, koordinaci a synergii. **Zapojení aktéři mají zájem s aktivitami pokračovat i v budoucnu a udržet je.**

Na úplný závěr zprávy formulujeme doporučení pro další činnost obce v oblasti sociálního začleňování a pro spolupráci obce s Agenturou pro sociální začleňování – **další rozvoj komunitní práce, nacházení společných cest v oblasti sociálního začleňování s okolními obcemi, vypracování komunikačního plánu ve spolupráci s ASZ a zaměření dalších opatření na drogovou problematiku.**

Základní terminologie

Agentura pro sociální začleňování, která je od roku 2020 jedním z odborů Ministerstva pro místní rozvoj, byla v roce 2008 (ještě jako odbor Úřadu vlády ČR) ustavena jako ústřední nástroj státní správy pro řešení sociálního začleňování. Jejimi dvěma základními úkoly je zajištění podpory obcím v procesu sociální integrace a odborná koordinace řešení sociálního vyloučení na národní úrovni. ASZ podporuje obce a města v tom, aby mohly plnit svoji funkci v zajišťování rovného přístupu ke vzdělávání, bydlení, zaměstnání, zdravotní péči a dalším zdrojům a institucím všem svým občanům bez ohledu na jejich sociální status.

Základním nástrojem ASZ při řešení sociálního vyloučení v konkrétní obci je **síťování a propojování relevantních místních aktérů**, které je nezbytným předpokladem pro implementaci integračních procesů. K tomu slouží tzv. **Lokální partnerství (LP)**, platforma, v jejímž rámci se koordinovaně řeší jednotlivé problematické oblasti prostřednictvím vytčení strategických cílů a naplňování konkrétních opatření pro jejich naplňování. Strategické cíle, opatření k jejich dosahování a jiné inkluzivní aktivity jsou ukotveny v dokumentu s názvem **Strategický plán sociálního začleňování (SPSZ)**, který je za odborné a facilitační podpory lokálního konzultanta ASZ vytvářen lokálním partnerstvím obce. SPSZ je klíčovým nástrojem řešení sociálního začleňování v konkrétní obci, podle něhož spolupráce ASZ a obce probíhá, a na jehož základě je také možné zhodnotit úspěch či neúspěch intervence ASZ.

ASZ za dobu svého působení dosáhla značných úspěchů, především v odborném zmapování problému sociálního vyloučení a možností jeho řešení a v rozšíření sociálně inkluzivního diskurzu. Podařilo se jí v lokálních samosprávách implementovat nové způsoby práce představované především propojením, koordinací a aktivizací místních aktérů. Je schopna také pojmenovávat sociální problém přesněji a šířeji i s jeho příčinami, čímž je umožněna změna vnímání problému aktéry místní sociální politiky. Může

poskytnout alternativu k segregačním a restriktivním praktikám, v nichž vidí řada lokálních politiků jediný nástroj řešení.

V rámci své práce však naráží také na značné **limity**. Základní limit tvoří skutečnost, že ASZ nedisponuje žádnými pravomocemi vůči obcím a samosprávám ani vlastními finančními zdroji. Sehrává tak úlohu odborného poradce a motivátora. Disponuje rovněž jen velmi omezenými možnostmi systémového ovlivňování na úrovni národní politiky, neboť nemá žádné legislativní ani exekutivní pravomoci. ASZ je tedy pouze zprostředkujícím aktérem, který nemá přímý vliv na stav sociálního vyloučení a sociálně vyloučených lokalit v obcích.

V současné době je nejsilnějším nástrojem vlivu na obce v rukou ASZ **Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám** (KPSVL), který umožňuje obcím spolupracujícím s ASZ exkluzivně podávat projekty do uzavřených nesoutěžních výzev, kde jsou pro ně předem alokovány značné finanční zdroje. Projektové poradenství v rámci KPSVL se tak stává zásadní intervencí ASZ ovlivňující řešení sociálního začleňování v obcích.

Sociální vyloučení

Pod pojmem **sociální vyloučení** chápeme proces vylučování lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace. Tento způsob vyloučení se projevuje na různých úrovních, např. sociální, prostorové, ekonomické či symbolické. Sociálně vyloučení se nacházejí v situaci, kdy mají ztížený přístup ke zdrojům běžně dostupným většině obyvatel, zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení a možnosti participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování. Se sociálním vyloučením je často spojena určitá míra stigmatizace ze strany většinové společnosti, která může izolaci ještě prohlubovat.

Sociální vyloučení se vyznačuje různými charakteristikami, které se v různých lokalitách vyskytují s různou intenzitou. Společná všem lokalitám a jejich obyvatelům je však skutečnost, že se potýkají s několika zásadními existenčními problémy zároveň, a tudíž jejich řešení, které by směřovalo k vymanění se ze stavu sociální exkluze, je natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného takřka nedosažitelné bez vnější pomoci.

Základními indikátory sociálního vyloučení je materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na dávkách v hmotné nouzi, nízká kvalita a nejistota v bydlení, ztížený přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání, vysoká míra zadlužení, výskyt rizikového chování a kriminality a vysoká míra migrace. Jednotlivé ukazatele samy o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich kombinace, která zasaženým jedincům či rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje ze společnosti. Každý z uvedených aspektů sociálního vyloučení může být v různých lokalitách a u různých jejich obyvatel zastoupen v jiné míře. Různé kombinace intenzity těchto jevů pak vytváří charakter jednotlivých lokalit, které se stejně jako lokální kontext mnohdy výrazně liší.

Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o **sociálně vyloučené lokalitě** (SVL). Sociálně vyloučené lokality obvykle vznikají působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou zákonné normy, tržní mechanismy a stanoviska zbytku společnosti i faktory vnitřní, mezi něž se řadí např. životní styl samotných sociálně vyloučených, které se často mezigeneračně reprodukuje. Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná o etnicitu

romskou. Je však nutné důrazně se vyhradit proti zaměňování pojmu sociální vyloučení s příslušností k romskému etniku. Výše uvedený popis fenoménu sociálního vyloučení jasně dokládá, že stav vyloučení ze společnosti může postihnout kohokoliv, nehledě na jeho etnickou příslušnost. Tomu také v současné době odpovídá zacílení intervencí Agentury pro sociální začleňování.

Metodologie

Pro zhodnocení výsledků spolupráce obcí s Agenturou pro sociální začleňování byla zvolena **dopadová evaluace** založená na zjišťování dopadů uskutečněných intervencí. Dopady vznikají přímým i nepřímým působením výstupů realizovaných opatření. Existence dopadů je zkoumána pomocí evaluačních ukazatelů. Evaluační ukazatele jsou měřitelné indikátory, jejichž pomocí je zjišťováno, jaká změna (dopad) byla způsobena prostřednictvím realizovaných opatření. Evaluační ukazatele mohou být kvantitativní i kvalitativní povahy a jsou vytvářeny na základě expertních znalostí ASZ o jednotlivých tematických oblastech. Pro formulování evaluačních ukazatelů byla využita logika teorie změny². Východiskem teorie změny je strategický plán sociálního začleňování evaluované obce, který je analyzován logikou zachycenou níže ve schématu 1. Každé opatření nemusí, a obvykle nemá, svůj unikátní dopad. Často má více opatření jeden společný dopad.

Schéma 1: Postup při stanovování dopadů intervencí

V úvodní fázi evaluace lokality je vytvářen evaluační design, do něhož jsou zaneseny strategické a obecné cíle ze SPSZ, opatření, kterými jsou dosahovány, jejich výstupy a očekávané dopady spolu s evaluačními ukazateli. Realizované a nerealizované výstupy jsou zjišťovány za pomoci lokálního konzultanta či místních aktérů a dopady jsou definovány s ohledem na specifický kontext lokální situace. V případě některých intervencí – typicky u posilování kapacit sociálních služeb – zůstáváme při formulování dopadů spíše na úrovni výstupů, neboť zjišťování dopadů by vyžadovalo využití výrazně robustnějších výzkumných metod, než umožňuje evaluační proces v ASZ.

Po provedení několika pilotních evaluací se ukázalo, že komplexní evaluace SPSZ, tj. evaluace dopadů všech realizovaných cílů a opatření, je kapacitně značně náročná, přičemž náročnost se zvyšuje v závislosti na velikosti obce. Opatření navíc v některých tematických oblastech mají menší rozsah a záběr a jejich vliv na celkovou situaci v dané oblasti je méně významný, a zároveň předvídatelný i bez podrobné evaluace. Proto jsme přistoupili k tematickému zúžení evaluace. **Evaluační zpráva se tak vždy zaměří na zhodnocení jen určité vybrané oblasti** definované v SPSZ na základě tematických oblastí řešených Agenturou pro sociální začleňování. Při výběru oblasti je přihlédnuto ke specifickým evaluační lokalitě – rozsahu realizovaných opatření tematické oblasti v dané lokalitě a dalšímu plánovanému zaměření obce v oblasti sociálního začleňování – i k zajištění pestrosti evaluačních témat napříč lokalitami. Na základě uvedených hodnotících aspektů byla **v obci Velké Hamry vybrána pro evaluaci oblast sociálních služeb úzce spojená s oblastí komunitní práce a oblast bezpečnosti.**

² viz Rukověť evaluátora, ASZ 2018.

Při evaluaci v obci Velké Hamry, která probíhala v říjnu až prosinci 2019, byly využity následující **výzkumné metody a techniky**:

- **polostrukturované rozhovory** se zástupci aktérů Lokálního partnerství
  - Městský úřad obce Velké Hamry
  - Sociální odbor MěÚ Velké Hamry
  - Manažerka SPSZ
- **polostrukturovaný rozhovor** s APK a metodikem APK
- **desk research**
- **analýza dat**
  - z veřejně přístupných zdrojů (mapa exekucí, data MPSV, data Generálního ředitelství ÚP, ČSÚ, mapa kriminality)
  - poskytnutých místními aktéry (data soc. služeb, ÚP, MěÚ aj.)
  - poskytnutých lokální konzultantkou ASZ pro Velké Hamry

Limity evaluace

Evaluace dopadů spolupráce ASZ a obcí se sociálně vyloučenými lokalitami naráží na několik zásadních limitů. Některé z nich jsou obecnými metodologickými problémy evaluace sociálních jevů, jiné se týkají specifík práce ASZ.

Specifickými omezeními vyplývajícími z povahy ASZ jako organizace a její činnosti, která jsme zmiňovali již v předchozí kapitole, je zejména rozpor mezi tím, že **primární cílovou skupinou ASZ je obec a místní institucionální aktéři**, avšak zvolená evaluační metoda šetří dopady intervencí na sociálně vyloučené osoby, kteří jsou pro ASZ sekundární, tedy nikoliv bezprostřední, cílovou skupinou. Již z tohoto východiska vyplývá, že činnost ASZ může mít pouze **zprostředkovaný vliv na vznik dopadů** v sociálně vyloučených lokalitách. Zásadní roli v jejich uskutečnění má aktivita místních aktérů, kterou může ASZ podpořit, nemůže ji však zastoupit.

Problémem pro aplikaci dopadové evaluace je rovněž skutečnost, že strategické plány sociálního začleňování mnohdy nejsou vytvořeny v logické struktuře, která by implikovala očekávané dopady. S tím souvisí také **absence průběžného monitoringu výstupů a sběru potřebných dat** a informací pro hodnocení změn stavu sociálního vyloučení či postupu průběhu sociální integrace. Některá data tak máme například k dispozici v současnosti, ale nebyla sledována v minulosti.

Zároveň musíme vzít úvahu také komplexní povahu sociálního problému, jímž je sociální vyloučení. Do jeho vývoje, stejně jako obecně do vývoje společnosti, silně **intervenuje velké množství vnějších faktorů**, které ASZ, ale ani obce a jejich obyvatelé nemohou nijak ovlivnit. K vnějším intervenujícím faktorům můžeme přiřadit i **systémové nastavení** jednotlivých politik státu, které determinuje možnosti řešení různých aspektů sociálního vyloučení. Další důležitou skutečností, kterou musíme mít na mysli při hodnocení spolupráce obcí s ASZ, je to, že integrační procesy jsou dlouhodobé povahy a jejich výsledky se projevují až po delší době, od intervencí tedy nelze očekávat okamžitý dopad a změny v sociálně vyloučených lokalitách.

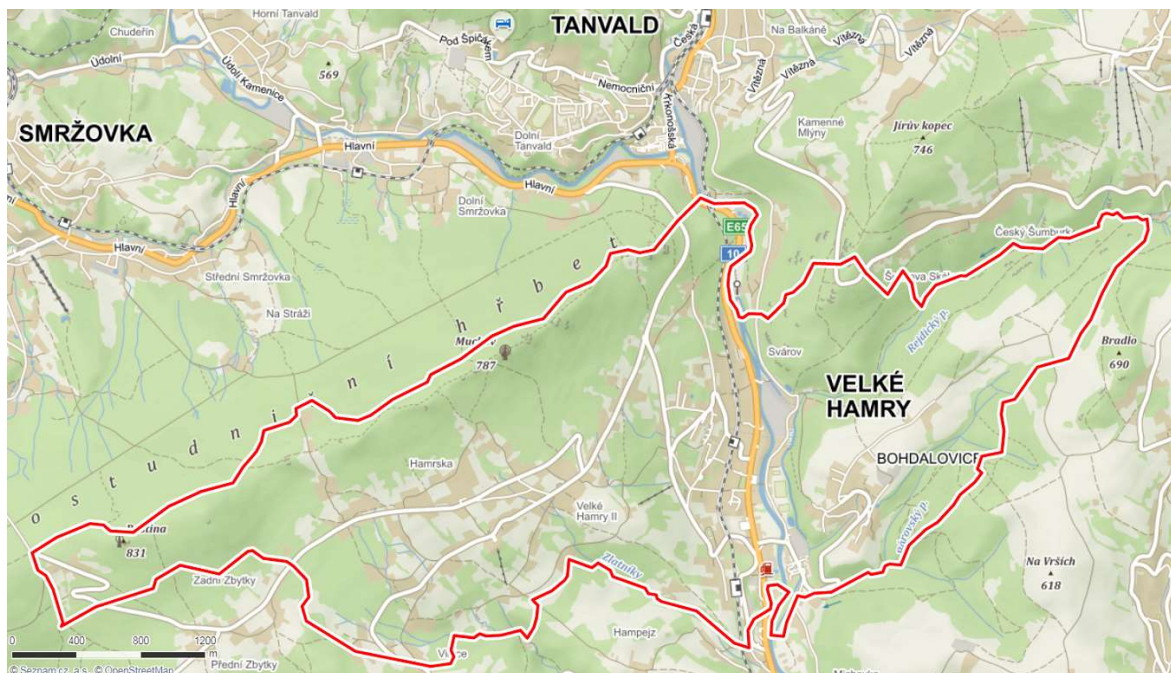
Jiný limit prováděné evaluace představuje **nedostatek dostupných relevantních dat** takřka ve všech oblastech intervencí, a to především dat vztahených k malým územním jednotkám a k identifikovaným

sociálně vyloučeným lokalitám. Data, která jsou poskytována místními aktéry, pak mívají různou strukturu, obsah i validitu. Navíc je obvykle nelze ověřit z jiných zdrojů.

S ohledem na uvedená obecná i specifická metodologická omezení je při evaluaci kladen důraz na **kvalitativní zkoumání**, které umožní podat hlubší kontextuální hodnocení dopadů intervencí a vytvořit co nejuvěrnější obraz stavu lokality.

Kontext lokality

Obrázek 1: Územní vymezení obce Velké Hamry

Zdroj: Mapy.cz

Obec Velké Hamry leží v severních Čechách v Libereckém Kraji a patří do okresu Jablonec nad Nisou. Město spadá pod obec s rozšířenou působností (ORP) Tanvald a od centra Tanvaldu je vzdálené cca 3 km. Počet obyvatel města k 1. 1. 2019 byl 2 650, přičemž toto číslo v posledních 10 letech po předchozím růstu setrvale mírně klesá.

Lokalita je poměrně dobře dopravně obsloužena vlaky i autobusy a zároveň zde vede silnice E65 vedoucí z Prahy až k polským hranicím, nejde zde tedy o prostorové vyloučení, ale současná socioekonomická situace je dána spíše historickým vývojem města jako obce na hranici Sudet, poválečným stěhováním dělníků za prací ve zdejších textilních továrnách a následným krachem a zavíráním těchto podniků v 90. letech.³

³ Bc. Ester Horneková: *Problémy v sociálně vyloučených lokalitách Velkých Hamrů*, magisterská práce, 2019

Vývoj a současná situace

Sociálně vyloučené lokality

Podrobná situační analýza mapující sociální vyloučení byla Agenturou pro sociální začleňování provedena v oblasti již dvakrát – v roce 2013⁴ krátce po vstupu obce do spolupráce s ASZ a v roce 2019 pak se záměrem sloužit v kombinaci s první analýzou právě jako podklad pro budoucí evaluaci⁵. Jejich porovnání tak může částečně sloužit k popisu vývoje sociálně vyloučených lokalit (SVL) a sociálního vyloučení v obci a ve spojení s dalšími získanými informacemi od místních aktérů k definici současného stavu.

V kontextu Velkých Hamrů jsou jako SVL označeny jednotlivé bytové domy vyznačující se nevyhovujícími podmínkami bydlení, kde se soustřeďují osoby, kterých se týká určitý druh vyloučení (ekonomické, kulturní a sociální, prostorové, politické a symbolické) nebo jejich kombinace.

---

⁴ RADOSTNÝ, Lukáš, Hana ŠTĚPÁNKOVÁ a Michal KRYL. *Situační analýza obce Velké Hamry* [online]. 2013 [cit. 2020-01-10]. Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/SA_Velke_Hamry.pdf

⁵ *Situační analýza města Velké Hamry* [online]. 2019 [cit. 2020-01-10]. Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/Velke_Hamry_SA_ZOR7.pdf

Tabulka 1: Přehled SVL ve Velkých Hamrech

	vlastník	2013	2019
Dům č. p. 592 (Mezivodí)	soukromý	33 osob	Od havarijního stavu v roce 2016 je objekt prázdný. Má soukromého vlastníka, od kterého jej obec chtěla odkoupit, ale s majitelem se neshodla na částce. V situační analýze i opakovaně v rozhovorech označován za nejhorší lokalitu.
Domy č. p. 563, 564 (část Panského domu)	soukromý	cca 19 osob	Zůstává zde jedna rodina nelegálně, jinak zatím prázdné, budoucnost nejistá ⁶
Dům č. p. 254 (Naproti hasičárně)	obec	19 osob	Odkoupeno městem, lidé se přestěhovali naproti do domu č. p. 256, bude zbouráno
Dům č. p. 365 (Za Betonárkou)	soukromý	23 osob	Podle odhadu aktérů se počet obyvatel až ztrojnásobil ⁷
Dům č. p. 562 (Přístřeší)	obec	používané jako nouzové, přechodné řešení, kapacita max. 20 osob	Vypsána veřejná zakázka na demolici
Dům č. p. 253 (Bývalá spořitelna)	soukromý	-	Podle dotazovaných aktérů nová, velmi problematická lokalita v soukromém vlastnictví s cca 34 osobami
Dům č. p. 256	soukromý	-	Nová lokalita, cca 19 osob

Zdroj: Situační analýzy z roku 2013 a 2019 a rozhovory s aktéry

Dle situační analýzy z roku 2013 byl počet obyvatel sociálně vyloučených lokalit přibližně 90, tj. 3,3 % tehdejšího celkového počtu obyvatel. Podle informací od místních aktérů, které shrnuje výše uvedená tabulka, se snížil počet SVL definovaných v roce 2013. Některé rodiny se však nastěhovaly do nových objektů a v některých původních objektech stoupl počet obyvatel, celkový počet obyvatel SVL se tak podle výpovědí příliš nezměnil. Město se naopak v roce 2018 potýkalo s dopady demolice jednoho z domů v Tanvaldu, jehož obyvatelům město Tanvald nenabídlo náhradní bydlení. V důsledku tohoto kroku se přistěhovalo do Velkých Hamrů 18 Romů⁸, z nichž však ne všichni jsou sociálně vyloučení. Další snižování počtu SVL i současný stav ohrožuje fakt, že všechny současné lokality jsou v soukromém vlastnictví a ve městě zároveň zůstává několik dalších prázdných objektů také v soukromých rukách, kam by se potenciálně mohli nastěhovat další sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené osoby.

⁶ rozhovor, 29. 11. 2019, objekt je v současnosti v převodu vlastnických práv

⁷ Rozhovor, 29. 11. 2019

⁸ *Situační analýza města Velké Hamry* [online]. 2019 [cit. 2020-01-10]. Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/Velke_Hamry_SA_ZOR7.pdf

Dávky

Sociální vyloučení mimo SVL lze měřit i odhadnout jen obtížně, ve Velkých Hamrech je však obecně nadprůměrný počet vyplacených dávek hmotné nouze a rychlost snižování počtu i celkové sumy vyplacených dávek je menší než v celé České republice.

Proto, i přes výrazný pokles v počtu příspěvků na živobytí i doplatku na bydlení, se situace ve struktuře populace osob ohrožených sociálním vyloučením s vysokou pravděpodobností výrazně nezměnila. Tento vývoj podle všeho souvisí s celorepublikovým trendem posledních let, kdy pozorujeme, že se vinou nulové valorizace životního minima a zároveň rostoucí výše minimální mzdy rozšiřuje segment obyvatel, kteří mají velmi nízké příjmy, a s ohledem na rostoucí životní náklady žijí na hranici chudoby, přesto však při sečtení příjmu své domácnosti nemají nárok na dávku pomoci v hmotné nouzi (HN), jejíž součástí je příspěvek na živobytí. Nicméně svoji roli na úrovni celé ČR hraje bez pochyby také skutečnost pozitivního vývoje v ekonomické oblasti a na trhu práce s legálním zaměstnáváním (ale možná i částečně nelegálním zaměstnáním).

Tabulka 2: Srovnání počtu příjemců dávek ve Velkých Hamrech mezi lety 2016 -18⁹

Příspěvků na živobytí			Doplatků na bydlení		
2016	2017	2018	2016	2017	2018
59	56	42	29	32	23

Tabulka 3: Změna počtu vyplacených dávek mezi lety 2016 - 2018

	Příspěvky na bydlení (%)	Příspěvky na živobytí (%)	Doplatky na bydlení (%)
Velké Hamry	-27,5%	-27%	-20,3%
ČR	-16,4%	-37%	-36,2%

Tabulka 4: Změna sumy vyplacených dávek mezi lety 2016 - 2018

	Příspěvky na bydlení (%)	Příspěvky na živobytí (%)	Doplatky na bydlení (%)
Velké Hamry	-38,5%	-43,7%	-28,6%
ČR	-17,0%	-45,5%	-35,1%

⁹ tabulka obsahuje průměry z ročního úhrnu počtu příjemců

Zaměstnanost

V současnosti je z celkového počtu 1 677 ekonomicky aktivního obyvatelstva 68 dosažitelných uchazečů o zaměstnání a 22 volných míst evidovaných na ÚP. V souladu s celorepublikovým trendem nezaměstnanost ve Velkých Hamrech v posledních letech klesá, nicméně od roku 2014 je stále o více než 1,5 p. b. vyšší než v celé České republice. Ještě před dopady poslední ekonomické krize, tj. v roce 2011 byl rozdíl v nezaměstnanosti mezi ČR a Velkými Hamry o poznání menší – viz tabulka. Podíl dlouhodobé nezaměstnanosti na celkové nezaměstnanosti od roku 2014 postupně klesal z 51 % na 38 %.

Tabulka 5: Zaměstnanost ve Velkých Hamrech a porovnání s okresem, krajem a ČR

	2011	2014	2016	2018	2019 (11)
Celková nezaměstnanost	8,8 %	9,2 %	7,4 %	4,9 %	4,1 %
Dlouhodobá nezaměstnanost	4 %	4,7 %	3,6 %	1,9 %	X ¹⁰
Jablonec Nad Nisou	8,5 %	6,7 %	4,9 %	3,3 %	2,7 %
Liberecký kraj	9,5 %	7,7 %	5,2 %	3,2 %	2,7 %
ČR	8,6 %	7,5 %	5,2 %	3,1 %	2,6%

Zdroj: MPSV

V současné době je v obci 10 míst veřejně prospěšných prací (VPP), z nichž je obsazeno 8, dále jsou obsazeny 3 místa veřejné služby (VS) a žádné společensky účelné pracovní místo (SÚPM). VPP fungují v obci jako důležitý prostředek zaměstnávání jinak obtížně uplatnitelných osob. V době dokončování této zprávy však nebyl jasný budoucí počet zejména VPP a způsob jejich financování ze strany Úřadu práce. Zájem o práci na VPP u Technických služeb je značný také kvůli podmínce legálního zaměstnání pro získání městského bytu. V kontextu VPP však nejen ve Velkých Hamrech¹¹ zůstává problémem propustnost z VPP do běžného pracovního poměru. I přes absolvování VPP kvalifikace zaměstnanců zůstává velmi nízká, dalšími překážkami je nedostatek finančních prostředků obce pro zaměstnání absolventů VPP na běžný pracovní úvazek a neochota jiných zaměstnavatelů zaměstnávat tyto osoby (někdy také preference práce „na černo“).

Dluhy

Podíl osob v exekuci ve Velkých Hamrech je vyšší než celorepublikový a krajský podíl, v porovnání s okolními obcemi (Tanvald, Smržovka) je však nejnižší. Celkový počet osob v exekuci v obci stoupl z 281 v roce 2016 na 310 v roce 2017 (tj. o více než 10 %). Za další období nejsou zatím data na úrovni obcí dostupná. Porovnání s poměrem osob v exekuci na krajské a celorepublikové úrovni ukazuje tabulka 6. Všichni klienti dotazované terénní pracovnice (cca 70 osob, nejčastěji sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené osoby) jsou v exekuci, často vícečetné, podle výše uvedených čísel však exekuce nejsou problémem pouze u obyvatel SVL. Pohledávky jsou především na zdravotním pojištění (při sankčním vyřazení z evidence ÚP není hrazeno zdravotní pojištění), energiích (vysoké doplatky při ročním vyúčtování není možné ze sociálních dávek zaplatit, Úřad práce se k vyplácení

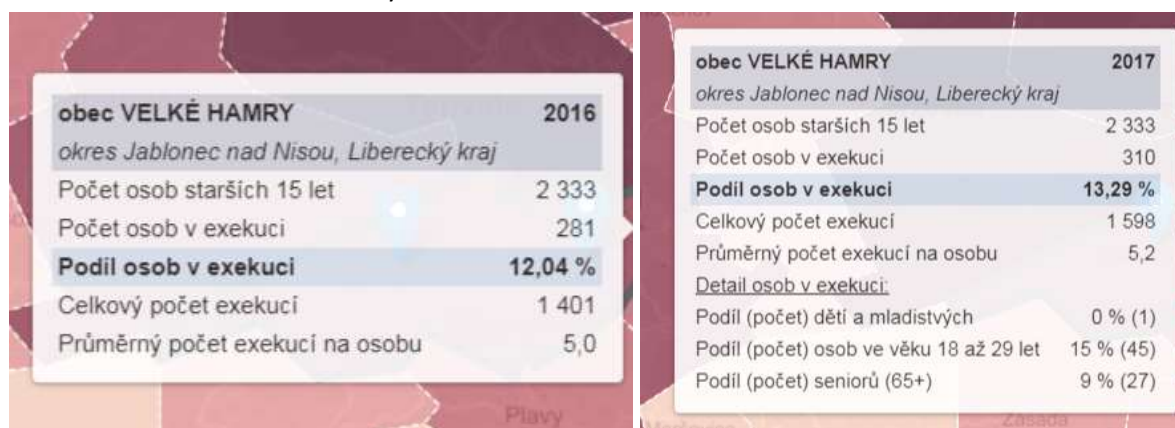
¹⁰ Data nejsou k dispozici

¹¹ Problematiku VPP jako velmi přínosný nástroj pro zaměstnávání uchazečů s vícečetnými bariérami přístupu na trh práce, ale zároveň jako jistý druh chráněné práce a zacyklení velké části zaměstnanců mezi evidencí na Úřadu práce a VPP tematizuje např. studie *Jak využít zkušenost s veřejně prospěšnými pracemi? Zaměstnání v obci jako nástroj pro podpory dlouhodobě nezaměstnaných lidí* (Centrum pro společenské otázky – SPOT, 2019)

dávky MOP pro tento účel staví odmítavě), rychlých půjček, a v nemalé míře také za elektroniku, nabízenou při podomním prodeji nebo telefonními operátory.¹²

V rámci projektu Sociální a komunitní práce ve Velkých Hamrech bylo zavedeno také dluhové poradenství pro klienty, aktéři však řešení exekucí a dluhů místních obyvatel u soukromých společností a pronajímatelů považují za velmi problematické. Vývoj v této oblasti je zásadně determinovaný zákonnými normami a systémovými opatřeními, která stále brání většině předlužených dostat se z dluhové pasti a k návratu do legálního zaměstnání. Pro nízkopříjmové skupiny neznámá zvýšení nadějí na život bez dluhů ani novela insolvenčního zákona, která letos vstupuje v platnost. Od zavedení dluhového poradenství a mapování dluhů klientů jsou podle výpovědi terénní pracovníce podávány 1 – 2 insolvenční návrhy ročně.

Obrázek 2: Stav exekucí ve Velkých Hamrech v roce 2016 a 2017

Zdroj: mapaexekuci.cz

Tabulka 6: Srovnání podílu sob v exekuci v různých územních celcích v období 2016 - 2018

	2016	2017	2018
Velké Hamry	12,04 %	13,29 %	X ¹³
Liberecký kraj	11,64 %	12,13 %	11,05 %
Česká republika	9,3 %	9,7 %	9,2 %

Zdroj: mapaexekuci.cz

Dluhy obci

Dluhy za nájem v městských bytech obec řeší urgencí a nastavováním splátkových kalendářů. Tímto způsobem se daří dluhy postupně umořovat, i když počet dlužících nájemníků v posledních letech spíše rostl. Výše dluhů, jak vznikaly v jednotlivých letech je vidět v tabulce 7. Z nich k 27. 11. 2019 dlužníci stále dluží 16 719,- Kč. Dluhy se tedy daří průběžně splácet, jak ukazuje také tabulka 8.

Tabulka 7: Dluhy za nájem v městských bytech, jak vznikaly v jednotlivých letech

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Výše dluhu	0,- Kč	14 737,-	10 860,-	0,-	13 463,-	4 674	460,-

Zdroj: data MěÚ Velké Hamry

¹² Bc. Ester Horneková: *Problémy v sociálně vyloučených lokalitách Velkých Hamrů*, magisterská práce, 2019

¹³ Nedostupná data na úrovni obcí

Tabulka 8: Počet dlužníků v jednotlivých letech a splátky jejich dluhu

2012	Počet	0
	Splaceno	0
2013	Počet	1
	Splaceno	1 - část
2014	Počet	1
	Splaceno	1 - ano
2015	Počet	1
	Splaceno	1 - ano
2016	Počet	5
	Splaceno	3 - ano, 2 - část
2017	Počet	3
	Splaceno	2- ano, 1 - ne
2018	Počet	4
	Splaceno	4 - ano

Zdroj: data MěÚ Velké Hamry

Pro nastavení řešení dluhů na poplatcích za odpady byl klíčový rok 2012, kdy byl tento dluh nadměrně vysoký a vedení města tak prostřednictvím dohody o provedení práce umožnilo dlužníkům si dluhy odpracovat. Došlo tak k odpracování většiny dluhů z předchozích let. Možnost odpracování funguje dodnes, nicméně dluhy na odpadech od té doby opět výrazně narostly – viz tabulka níže. Možnost odpracovat si dluh byla pro veřejnost publikována mimo jiné i v místních novinách. Zástupkyně jednoho z aktérů uvádí, že tuto možnost využili dosud pouze Romové. Mezi dlužníky jsou i ostatní obyvatelé obce, nicméně z nich nikdo zájem o odpracování neprojevil.

Tabulka 9: Dluhy na odpadech v obci Velké Hamry

Rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Částka	43 000 Kč	47 000 Kč	46 000 Kč	65 000 Kč	85 000 Kč	73 173 Kč

Zdroj: Situační analýza 2019 a data MěÚ Velké Hamry

Sociální služby

Před spoluprací s ASZ neexistovala přímo v obci sociální služba zaměřená na skupinu sociálně vyloučených osob. Sociální služby byly ve Velkých Hamrech zastoupeny pouze domy s pečovatelskou službou a domovem pro seniory. V obci se pohybovalo několik terénních pracovníků liberecké organizace Most k naději, tyto kapacity však nedostačovaly a v některých případech dokonce vedly spíše k negativnímu vnímání služeb ze strany cílové skupiny.¹⁴

V rámci prvního strategického plánu pak byla v roce 2014 pod městem zavedena pozice terénní pracovníce, na kterou nastoupila pracovníce vykonávající tuto činnost dodnes. Podařilo se jí zmapovat potřeby cílové skupiny, navázat spolupráci se vzdělávacími programy a podílet se tak na změně do té doby běžné praxe zařazování všech romských dětí do speciální školy v Tanvaldu, a v neposlední řadě se v roce 2015 zasadila o zřízení klubovny pro rodiče a děti ze SVL nebo sociálním vyloučením ohrožené. V roce 2016 se pak, již v rámci druhého strategického plánu pro období 2016 – 2018, podílela na vzniku projektu *Sociální a komunitní sociální práce ve Velkých Hamrech* (reg. č.: CZ.03.2.60/0.0/0.0/15_042/0006110) financovaného z výzvy KPSVL.

V rámci tohoto projektu, který byl realizován od 1. 1. 2017 do 31. 12. 2019, pak vznikly další pozice – komunitního sociálního pracovníka, komunitního pracovníka a zdravotně-sociálního pracovníka. V části této evaluační zprávy zahrnující analýzu dopadů oblasti sociálních služeb se budeme z velké části věnovat právě tomuto projektu. Od 1. 1. 2020 bude v realizaci návazný projekt, který navýší kapacity komunitní práce a projekt dále propojit se vzdělávacími projekty. Evaluace vzdělávacích opatření a projektů proběhne později v rámci evaluace Místního plánu inkluze (MPI) a její závěry budou uvedeny v samostatné evaluační zprávě.

Další pozice - pozice sociálního pracovníka - byla zřízena z projektu *Pilotní ověření implementace systému sociálního bydlení na lokální úrovni v obci Velké hamry* (CZ.03.2.63/0.0/0.0/16_128/0006189). Tato pozice však na konci roku 2019 končí s koncem projektu a kapacita sociální práce na obci obecně tak bude snížena.

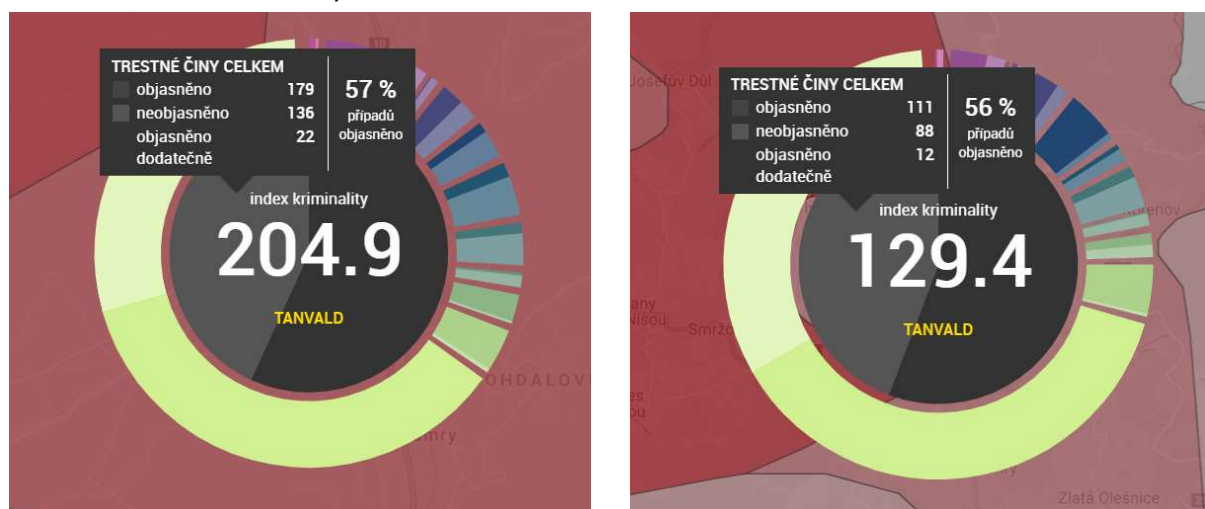
Kriminalita a její vnímání

Již v situační analýze z roku 2013 bylo zmíněno, že kriminalita není ve Velkých Hamrech vnímána jako největší problém a tuto tezi potvrzují i současné výpovědi aktérů LP. **V celém ORP Tanvald, kam Velké Hamry spadají, se mezi lety 2015 a 2018 udál výrazný pozitivní posun v počtu trestných činů – o 37 p. b., což výrazně převyšuje celorepublikový posun.** Vliv opatření realizovaných v rámci SPSZ na tuto situaci a dopad situace na bezpečnost v obci dále rozebereme v kapitole analýzy dopadů.

---

¹⁴ RADOSTNÝ, Lukáš, Hana ŠTĚPÁNKOVÁ a Michal KRYL. *Situační analýza obce Velké Hamry* [online]. 2013 [cit. 2020-01-10]. Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/SA_Velke_Hamry.pdf

Obrázek 3: Index kriminality ORP Tanvald v letech 2015 a 2018.

Zdroj: mapakriminality.cz

Tabulka 10: Vývoj indexu kriminality a počtu trestných činů mezi lety 2015 a 2018

období	Tanvald		ČR	
	index kriminality	počet trestných činů	index kriminality	počet trestných činů
1/2015 – 12/2015	204,9	315	236,2	247 628
1/2018 – 12/2018	129,4	199	183,5	192 405
pokles TČ v p.b.	37 p.b.		23 p.b.	

Zdroj: mapakriminality.cz

Velké Hamry nemají vlastní Městskou policii, obec má pouze smlouvu s Městskou policií v Tanvaldu o spolupráci, ta má však 50 km „rajónu“ a problémy se řeší na vyžádání starosty. Kvůli těmto komplikacím a díky historicky dobré spolupráci mezi obcí a Policií ČR, řeší řadu problémů přímo ta. Neexistence Městské policie byla i základním podnětem ke zřízení asistentů prevence kriminality, kteří by se pohybovali přímo v lokalitě a suplovali tak částečně práci Městské policie.

Výsledky Analýzy strachu¹⁵ z roku 2014 ukazují, že občané Velkých Hamrů jsou kriminalitou znepokojeni zhruba do stejné míry jako přistěhovalectvím a politickou situací, v šetření se objevila na třetím místě. Toto umístění není neobvyklé a objevuje se i v šetřeních v jiných regionech. Nejvíce znepokojeni jsou zdejší občané nezaměstnaností, a to poměrně velkým rozdílem vzhledem k ostatním společenským problémům. Naopak znepokojení politickou situací, které obvykle bývá v jiných obcích nejvyšší, se ve Velkých Hamrech objevilo až na čtvrtém místě. Tento rozdíl oproti jiným regionům by se dal vysvětlit jak skutečnou vyšší mírou nezaměstnanosti ve Velkých Hamrech a celém tanvaldském mikroregionu, tak poměrně velkou mírou spokojenosti s obecní politikou, jejíž zlepšení je vnímané posledních pár let.

Analýza shrnuje, že vyjma velikosti obce, jsou primárně názory lidí na danou problematiku utvářeny rasistickými postoji vůči Romům, které významným způsobem posilují média nastolováním agendy konstruující morální paniku. V případě Velkých Hamrů je pro místní občany referenční lokalitou Tanvald a tamní situaci ve vztahu ke kriminalitě odlišují od té hamrovské, a to jak v rovině racionální,

¹⁵ TOUŠEK, Laco a Bohdan GANICKÝ. *Analýza strachu z kriminality ve Velkých Hamrech: Zpráva z šetření*. Plzeň, 2014. CAAT, FF Západočeské univerzity v Plzni.

tak významové i emocionální. Je vidět i rozdíl ve vnímání vývoje kriminality na lokální a republikové úrovni. Téměř tři čtvrtiny hamrovských občanů si myslí, že se v ČR kriminalita zvyšuje, zatímco o Hamrech si totéž myslí pouze 38% respondentů. Představa o kriminalitě na úrovni obce se utváří na základě osobní zkušenosti, popř. zkušeností zprostředkovaných skrze příbuzné či známé osoby. Mediální sdělení zde oproti celostátnímu obrazu hrají menší roli.¹⁶

Další závěry analýzy shrnují následující body:

- Kriminalita či veřejný pořádek není problém, který by respondenty ve Velkých Hamrech výrazně trápil.
- SVL nejsou brány jako méně bezpečná místa.
- Celkem 36 % dotazovaných bylo velmi znepokojeno nebo spíše znepokojeno mírou kriminality v obci.
- Romové jsou skupina, které se bojí nadpoloviční většina respondentů, ale stále je to menší četnost než v porovnání s jinými městy (Sokolov, Stříbro, Rotava, Tanvald).
- Vzrůstající drobná majetková kriminalita, z které jsou často automaticky ovlivňováni Romové, někdy spíše jejich přechodné „návštěvy ze Slovenska“.
- Největší míra strachu byla zjištěna z vandalismu, podvodu a krádeže vloupáním, což je paradoxně v rozporu se závažností těchto trestných činů.
- Jakkoli převažovala spokojenost s prací místního oddělení Policie České republiky, tak zaznívali i časté kritické hlasy upozorňující na jeho nedostačující personální kapacitu s ohledem na rozlehlou oblast působnosti.

Z celkových 153 respondentů 61 uvedlo, že se v jejich blízkosti nachází nebezpečná lokalita. Z tohoto počtu pak 43 za tuto lokalitu označilo Mezivodí, která je však od havarijního stavu v roce 2016 prázdná.

---

¹⁶ TOUŠEK, Laco a Bohdan GANICKÝ. *Analýza strachu z kriminality ve Velkých Hamrech: Zpráva z šetření*. Plzeň, 2014. CAAT, FF Západočeské univerzity v Plzni.

Evaluace Strategického plánu sociálního začleňování Velké Hamry

Obec Velké Hamry uspěla ve výběrovém řízení na spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování (ASZ) již v roce 2012 a ASZ zde zahájila činnost od roku 2013. Evaluovaný plán je proto již druhým strategickým plánem sociálního začleňování v této obci, který navazuje na předchozí SPSZ pro období 2013 – 2015. Opatření tohoto plánu z velké většiny navazují na opatření s plánu prvního, doplňují je, rozšiřují, případně znovu uvádějí opatření nenaplněná.

Při analýze potřeb a SWOT analýze aktéři v rámci lokálního partnerství v evaluovaných oblastech sociálních služeb a bezpečnosti vytyčili tyto základní problémy:

- práce na černo (nízká motivace legálně pracovat a vzdělávat se, protože práce se „nevyplatí“)
- špatně nastavený systém sociálních dávek a legislativy
- nízká kvalifikace a nedostatečná nabídka druhů rekvalifikací a dalšího vzdělávání
- nízká produktivita a špatná pracovní morálka
- minimální pokrytí potřeb registrovanými sociálními službami a nesystematičnost realizace sociálních služeb
- nevhodné trávení volného času dětí a nezájem rodin o aktivity dětí
- migrace nových sociálně slabých osob
- dezinformace, předsudky, problém s komunikací s veřejností a nízká aktivita veřejnosti v realizovaných nebo připravovaných aktivitách

Tabulka 11: Evaluované priority, cíle a opatření SPSZ - oblast zaměstnanosti a sociálních služeb

Priorita 1: Zajistit dostatečnou kapacitu sociálních a terénních služeb pro práci s obyvateli SVL a obyvatel ohrožených sociálním vyloučením ve Velkých Hamrech tak, aby se zlepšila situace obyvatel SVL a obyvatel obce					
Hlavní cíl 1: Od konce roku 2017 zajistit dostatečnou kapacitu terénní sociální práce ve Velkých Hamrech v dostatečném rozsahu.					
Specifické cíle/kroky	Termín	Odpovědnost	Zdroje/náklady	Plnění	Náklady
V r. 2016 je v obci Velké Hamry terénní pracovník v rozsahu pracovního úvazku 1,0 podle zákona o obcích.					
Do konce r. 2015 v obci VH působí TP (pro r. 2016 žádáno)	2015	Obec	ÚV	Splněno	450.000,- Kč
projekt	2015	Obec		Splněno	
Zajistit vhodného pracovníka	2015	Obec		Splněno	
Realizace činnosti	2016	Obec	Obec, ÚV	Splněno	
Od r. 2017 je v obci Velké Hamry terénní pracovník v rozsahu pracovního úvazku 0,5 podle zákona o obcích.					
Zpracování projektu	2016	Obec	Obec, OPZ	Splněno	1.475.000,- Kč
Zajistit vhodného pracovníka	2016	Obec	Návrh: zachovat	Splněno	
	2017-2018	Obec	Obec, OPZ	Splněno. Při realizaci tohoto opatření se ukázalo jako potřebné, vzhledem k počtu klientů, zachovat úvazek 1,0. Tato skutečnost byla upravena aktualizací č. 1 SPSZ v září 2016	
Od r. 2017 se v obci Velké Hamry realizují doplňkové služby (dluhové, právní poradenství apod.) nákupem od NNO					
Projekt	2015	Obec	Obec, OPZ	Splněno. Poskytováno v rámci projektu Sociální a komunitní sociální práce ve Velkých Hamrech (CZ.03.2.60/0.0/0.0/15_042/00061 10) pracovníci a pracovníky zaměstnanými obcí. Město má od srpna 2017 akreditaci pro podávání návrhu na oddlužení klientů na soud	90 000,- Kč
Zajistit realizátora, výběr NNO	2016	Obec			
Realizace činnosti	2016 - 2018	Obec, NNO	Obec, OPZ	Splněno	
Od r. 2017 je v obci Velké Hamry sociální pracovník nákupem služeb od NNO apod. v rozsahu pracovního úvazku 1,0 podle zákona o sociálních službách.					
Projekt	2016	Obec	Obec, OPZ	Vzhledem k problematice složitého procesu registrace sociálních služeb a nedostatku těchto služeb v regionu bylo na základě konzultace s MPSV doporučeno využít možnosti zaměstnání sociálního pracovníka přímo pod městem.	900.000,- Kč
Výběr NNO	2016	Obec			

Realizace činnosti	2016 – 2018	NNO	Obec, OPZ	<i>Splněno</i>	
Hlavní cíl 2:	Od r. 2016 zavést ve Velkých Hamrech komunitní práci, která má za cíl zapojovat všechny občany VH (včetně obyvatel SVL) do činnosti v rámci obce				
Specifické cíle/kroky	Termín	Odpovědnost	Zdroje/náklady	Plnění	Náklady
Od r. 2017 je v obci Velké Hamry pracovník pro komunitní práce v rozsahu pracovního úvazku 0,5.					
Projekt	2016	Obec	Obec, OPZ	<i>Splněno</i>	1.082.000,- Kč
Zajistit vhodného pracovníka	2015	Obec		<i>Splněno v rámci projektu Sociální a komunitní sociální práce ve Velkých Hamrech (CZ.03.2.60/0.0/0.0/15_042/00061 10)</i>	
Realizace činnosti	2016 – 2018	Obec	Obec, OPZ	<i>Splněno</i>	
Nákup služeb NNO k realizaci komunitní práce a komunitních programů					
Projekt	2015	Obec	Obec, OPZ	<i>Realizováno obcí v rámci projektu Sociální a komunitní sociální práce ve Velkých Hamrech (CZ.03.2.60/0.0/0.0/15_042/00061 10)</i>	320.000,- Kč
Zajistit realizátora, výběr NNO	2016	Obec			
Realizace činnosti	2016-2018	Obec, NNO	Obec, OPZ		
Od r. 2017 je v obci Velké Hamry mateřské centrum jako podpora komunitní práce s rodinami s velmi malými dětmi					
Projekt	2015	Obec		<i>V rámci projektu OP VVV Společné vzdělávání ve Velkých Hamrech funguje od srpna 2017 v komunitním centru Klubovna neformální vzdělávání pro předškolní děti a jejich rodiče</i>	50 000,- Kč
Zajistit realizátora, výběr NNO	2016	Obec			
Realizace činnosti	2016 - 2018	Obec, NNO	Obec		
Zaměstnání na 0,5 úvazku osobou ze SVL na drobné pomocné práce					
Projekt	2015	Obec	Obec, OPZ n. ÚP	<i>Pomocný pracovník je do konce roku 2019 zaměstnán v rámci projektu Sociální a komunitní sociální práce úvazkem 0,25 od počátku trvání projektu; od srpna 2020 by měla navázat částečně honorovaná práce v klubovně pro dva rodiče ze SVL.</i>	648.000,- Kč
Zajistit vhodného pracovníka	2015	Obec	Obec, OPZ n. ÚP		
Realizace činnosti	2016 – 2018	Obec	OPZ n. ÚP		
Hlavní cíl 3:	Od r. 2016 zajistit pro obyvatele SVL a obyvatele sociálním vyloučením ohrožené ve Velkých Hamrech služby, které povedou k zajištění jejich informovanosti v oblasti zdravotní péče a zlepšení jejich přístupu k této oblasti				
Specifické cíle/kroky	Termín	Odpovědnost	Zdroje/náklady	Plnění	Náklady
Od r. 2016 je v obci Velké Hamry zdravotně - sociální pracovník v rozsahu pracovního úvazku 0,4					
Projekt	2015/2016	Obec	Obec, OPZ	<i>Realizováno v rámci projektu Sociální a komunitní sociální práce ve Velkých Hamrech (CZ.03.2.60/0.0/0.0/15_042/00061 10)</i>	1.106.000,- Kč
Zajistit vhodného pracovníka	2015	Obec			
Realizace činnosti	2016 – 2018	Obec	Obec, OPZ	<i>Splněno</i>	
Od r. 2016 je v obci Velké Hamry zajištěn systém přednášek z oblasti zdraví, hygieny a životasprávy především pro obyvatele SVL					

Projekt	2015	Obec	Obec, OPZ	Realizováno v rámci projektu Sociální a komunitní sociální práce ve Velkých Hamrech (CZ.03.2.60/0.0/0.0/15_042/0006110)	63.000,- Kč
Zajistit realizátora, výběr NNO	2016	Obec			
Realizace činnosti	2016-2018	Obec, NNO	Obec, OPZ	Splněno	
Hlavní cíl 4: Do konce r. 2017 zajistit v obci Velké Hamry zázemí pro služby a aktivity pro obyvatele sociálně vyloučených lokalit a obyvatele Velkých Hamrů					
Specifické cíle/kroky	Termín	Odpovědnost	Zdroje/náklady	Plnění	Náklady
Od konce r. 2017 vybudovat v obci Velké Hamry komunitní centrum, ve kterém budou zajištěny prostory pro terénní práci, komunitní práci, práci s dětmi a mládeží, volnočasové společenské a kulturní aktivity.					
Vytipovat a zajistit vhodný objekt	2015	Obec		Splněno	2.492.000,- Kč
Vytvoření stavebního projektu	2016	Obec, firma	Obec, IROP		
Výběrové řízení na výstavbu/rekonstrukci	2016	Obec	Obec, IROP		
Realizace výstavby/rekonstrukce komunitního centra	2017	Firma	IROP		

Priorita 2: Vybavit dlouhodobě nezaměstnané obyvatele kvalifikací a praxí nezbytnými pro vstup na trh práce					
Hlavní cíl 1: Minimálně 10 osob ročně je připravováno na pracovní trh prostřednictvím dotovaných forem zaměstnání (VPP, SÚPM, VS)					
Specifické cíle/kroky	Termín	Odpovědnost	Zdroje/náklady	Plnění	Náklady
10 obyvatel vykonává v obci Velké Hamry VPP Zajistit pokračování a případně zvýšení					
Zajistit pokračování a případně zvýšení počtu osob	2015	Obec	Obec, ÚP	probíhá	6.300.000,- Kč
Minimálně 1 obyvatel vykonává v obci Velké Hamry SÚPM					
Zajistit	2016	Obec	Obec, ÚP		630.000,- Kč
Realizace VS po nastavení nových parametrů veřejné služby					
Sledovat a zajistit	2016	Obec	ÚP	průběžně	0,- Kč
Hlavní cíl 2: Ve Velkých Hamrech je do konce r. 2018 lépe připraveno pro trh práce díky pracovnímu poradenství 10 osob					
Specifické cíle/kroky	Termín	Odpovědnost	Zdroje/náklady	Plnění	Náklady
5 osob ročně je motivováno a vybaveno základními dovednostmi díky terénní a sociální práci, komunitní činnosti (TP, NNO)					
					V rámci činnosti TP a NNO

Tvorba projektových záměrů	2015/2016	Obec			
Zpracování projektů, zabezpečení financí	2016	Obec, firma	Obec, OPZ		
Realizace	2017 – 2018	Obec	Obec, OPZ		
Hlavní cíl 3:	Ve Velkých Hamrech je do konce r. 2018 rekvafikováno a prakticky připraveno pro trh práce 5 osob				
Specifické cíle/kroky	Termín	Odpovědnost	Zdroje/náklady	Plnění	Náklady
5 osob je za spolupráce ÚP rekvafikováno a poskytnuta jim praxe					200.000,- Kč
Projekt	2016	Obec	Obec, ÚP		
Realizace	2017 – 2018	Obec	Obec, ÚP		

Tabulka 12: Evaluované priority, cíle a opatření SPSZ - oblast bezpečnosti a prevence kriminality

Priorita 1:	Zajistit v obci Velké Hamry taková opatření, která povedou ke zlepšení bezpečnosti v obci				
Hlavní cíl 1:	Cílem je od roku 2017 ve VH systémově pracovat s mládeží od 15 let, která je ohrožena rizikovým způsobem života (užívá OPL, dopouští se přestupků nebo páchá TČ nebo žije v prostředí, kde je těmito jevy ohrožena)				
Specifické cíle/kroky	Termín	Odpovědnost	Zdroje/náklady	Plnění	Náklady
Od roku 2017 ve VH zavést systémovou terénní práci s mládeží od 15 let					1.366.000,- Kč
Projekt	2016	Obec	Obec, OPZ	Splněno	
Zajistit realizátora, výběr NNO	2016	Obec			
Realizace činnosti	2017 – 2018	Obec, NNO	Obec, OPZ	Splněno	
Od roku 2017 ve VH zajistit systém seminářů pro mládež od 15 let					50.000,- Kč
Projekt	2016	Obec	Obec, OPZ	Splněno	
Zajistit realizátora	2016	Obec			
Realizace činnosti	2016-2018	Obec, NNO	Obec, OPZ	Splněno	
Hlavní cíl 2:	Cílem je od roku 2016 ve Velkých Hamrech rozšířit kapacitu APK				
Specifické cíle/kroky	Termín	Odpovědnost	Zdroje/náklady	Plnění	Náklady
Od roku 2016 rozšířit ve Velkých Hamrech kapacitu APK na 4 pracovní úvazky, aby bylo možné jejich flexibilnější nasazení, zejm. ve večerní době a o víkendech, velká rozloha katastru obce a jeho geografický profil, zastupitelnost v případě nemoci či dovolené					4.180.000,- Kč
Projekt	2015	Obec	MV (2016), OPZ (2017 – 2019) n. MV	Splněno	
Zajistit 4 APK	2015	Obec, ÚP	MV (2016), OPZ (2017 – 2019) n. MV	Splněno	
Realizace činnosti	2016 – 2019	Obec	MV (2016),	Splněno	

			OPZ (2017 – 2019), ÚP – vzdělání (2016)		
Od roku 2016 zajistit průběžné vzdělávání APK a jejich supervize					
Zajistit realizátora	2016	Obec		Splněno	66.000,- Kč
Realizace činnosti	2016-2018	Obec	Obec, ÚP	Splněno	
Hlavní cíl 3: Cílem je od roku 2016 ve Velkých Hamrech realizovat aktivity pro rodiny s dětmi zaměřené na prevenci kriminality					
Specifické cíle/kroky	Termín	Odpovědnost	Zdroje/náklady	Plnění	Náklady
Od roku 2016 realizovat aktivity pro rodiny s dětmi zaměřené na prevenci kriminality					
Projekt	2015	Obec	Obec, OPZ n. MV	Splněno	1.416.000,- Kč
Zajistit realizátora	2015	Obec, NNO	Obec, OPZ n. MV	Splněno	
Realizace činnosti	2016 – 2018	Obec, NNO	Obec, OPZ n. MV	Splněno	
Hlavní cíl 4: Rozšíření kamerového systému ve Velkých Hamrech					
Specifické cíle/kroky	Termín	Odpovědnost	Zdroje/náklady	Plnění	Náklady
Do konce roku 2018 rozšířit stávající kamerový systém o nové kamery					
Projekt	2016	Obec	Obec	Splněno	450.000,- Kč
Zajistit realizátora	2016	Obec, NNO	Obec, MV	Splněno	
Realizace činnosti	2017 – 2018	Obec, NNO	Obec, MV	Splněno	

Kvantifikace uvedených cílů byla v SPSZ provedena tabulkou indikátorů účinnosti, které měly být v období platnosti SPSZ naplněny. Níže uvedená tabulka doplňuje tabulku původní o současný stav plnění.

Tabulka 13: Indikátory účinnosti SPSZ pro evaluované oblasti

	Počet	Naplnění (2019)
Terénní pracovník města	0,5 úvazek	1 úvazek
Klient TP	50 osob	98
Sociální pracovník NNO	1 osoba	1 osoba (zaměstnána pod obcí)
Klient sociálních služeb	20 osob	V rámci ESF projektu využívá služby 64 osob
Doplňkové služby, resp. semináře	10 služeb	Služby poskytované v rámci ESF projektu
Komunitní pracovník	0,5 úvazek	1 úvazek
Pracovník ze SVL	0,5 úvazek	0
Zdravotně-sociální pracovník	0,5 úvazek	0,25 úvazek
Přednášky na zdravotní téma	3 přednášky	3 přednášky (v rámci činnosti komunitního centra)
Vznik komunitního centra	1 centrum	Klubovna, kterou navštěvuje denně cca 20 dětí a rodičů z rodin ohrožených sociálním vyloučením
Programy komunitního centra	7 aktivit	15 aktivit za rok 2019
Osoby připravené na trh práce	10 osob	2
Rekvalifikované osoby	5 osob	5 osob v rámci projektu Vychovávejme příkladem
VPP	10 osob	8 obsazených + 2 neobsazená
SÚPM	1 osoba	0
VS	max. 5 osob	obsazeny 3 místa
APK	4 osoby	4 osoby
Klient terénní práce 15+	10 osob	12 osob ve věku 15 - 18
Realizace podpůrných a preventivních seminářů pro děti	6 seminářů	6 aktivit v rámci činnosti komunitního centra
Aktivity pro rodiny s dětmi zaměřené na prevenci kriminality	3 aktivity	Pravidelný letní preventivní tábor
kamery	3 kamery	3 kamery

Dopady

V SPSZ 2016-2018 nejsou jednoznačně definovány očekávané dopady, proto jsme při jejich stanovení vycházeli z předeslané vize a problémů a slabých stránek jednotlivých oblastí definovaných v analytické části SPSZ.

Vize

Město Velké Hamry bude i nadále řešit problematiku sociálně vyloučených lokalit, sociálně vyloučených obyvatel a obyvatel ohrožených sociálním vyloučením. Do roku 2026 bude městem, které bude řešit problémy, které se v souvislosti s jeho sociálně vyloučenými lokalitami ve městě vyskytují. Nastaví si optimální síť služeb, odpovídající potřebám a zajistí inkluzi na školách tak, aby měli sociálně vyloučení obyvatelé Velkých Hamrů možnost využít těchto opatření pro zlepšení a řešení své životní situace. Na druhou stranu bude mít město vybudovaná účinná opatření, která budou (i ve spolupráci se službami) účinně minimalizovat bezpečnostní rizika a sociálně patologické jevy, které vyplývají z existence sociálně vyloučených lokalit ve městě. Všechna tato opatření budou propojená a budou spolu vzájemně komunikovat a koordinovat své aktivity.

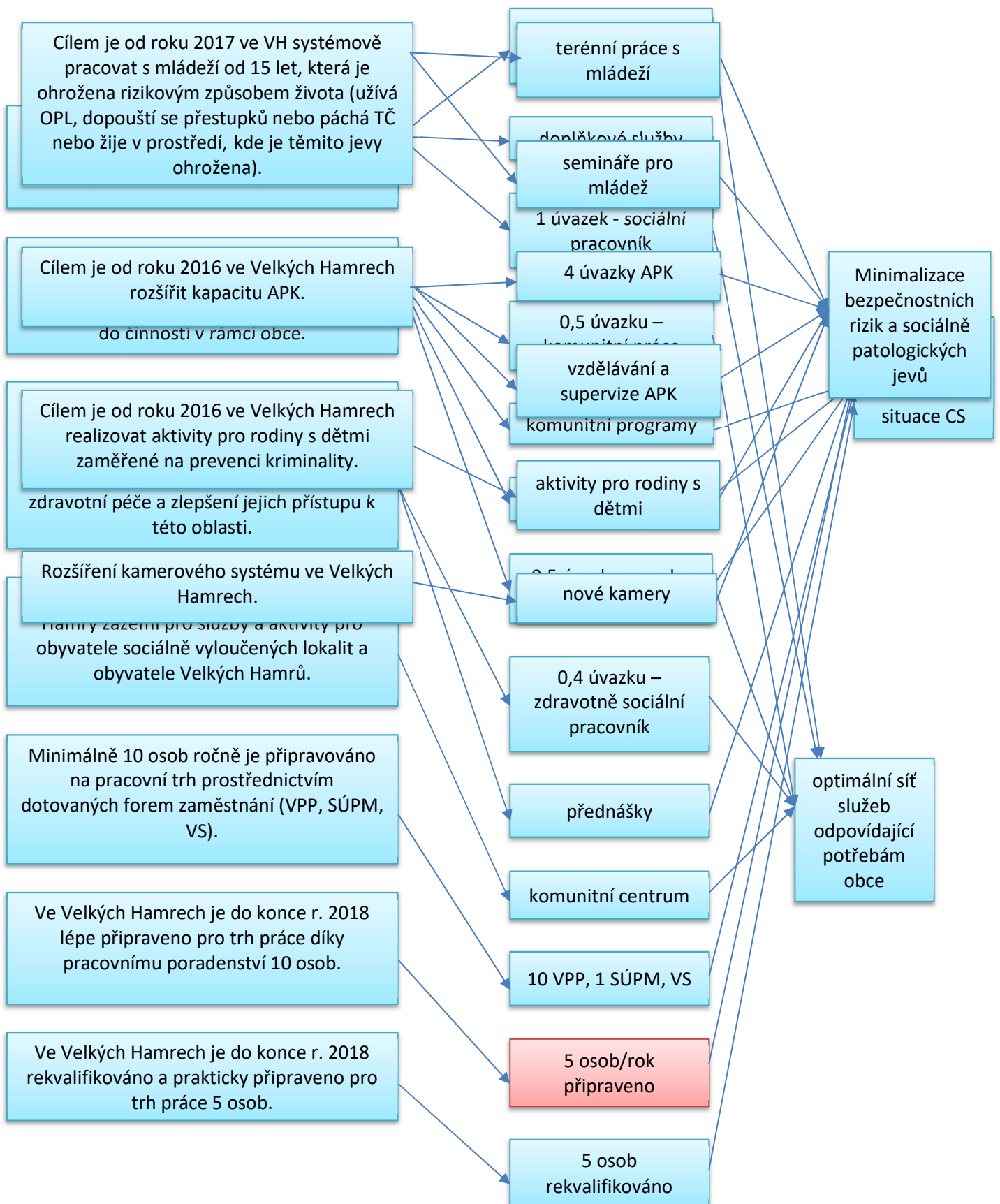
Na základě toho jsme stanovili 3 dlouhodobé dopady:

- 1) Optimální síť služeb odpovídající potřebám obce**
- 2) Stabilizace celkové životní situace cílové skupiny**
- 3) Minimalizace bezpečnostních rizik a sociálně patologických jevů**

Podrobné propojení cílů definovaných v SPSZ, výstupů plánovaných opatření a definovaných dopadů s vyznačením toho, které cíle a výstupy byly naplněny (modře) a které nikoliv (červeně) je ilustrováno v následujícím schématu. Dále se budeme věnovat popisu jednotlivých služeb a projektů, jejich výstupů a výsledků, které budou dále zhodnoceny v kontextu jejich očekávaných dopadů.

Schéma 2: Evaluované cíle, výstupy a dopady pro oblast Zaměstnanost a sociální služby

Schéma 3: Evaluované cíle, výstupy a dopady pro oblast Bezpečnost a prevence kriminality

Dopad č. 1: Optimální síť služeb odpovídající potřebám obce

Velké Hamry v rámci realizace opatření z prvního i druhého SPSZ výrazně navýšily kapacitu sociálních služeb zaměřených primárně na obyvatele SVL a sociálním vyloučením ohrožené osoby. Do té doby v obci působilo velmi málo těchto služeb, žádná z nich nesídlila přímo v obci a dostatečně zde nefungovala propojenost a spolupráce jednotlivých služeb, tak aby u klientů došlo k posunu v jejich životní situaci. **Pozice terénní pracovníce zřízená v roce 2014 byla proto od roku 2017 v rámci projektu KPSVL Sociální a komunitní sociální práce ve Velkých Hamrech dále posílena o vznik pozice komunitní sociální pracovník s kapacitou 0,25 úvazku, pozice komunitní pracovník s kapacitou 1,0 úvazku a pozice pracovník komunitního centra s kapacitou 0,25 úvazku a zřízení odborného zdravotně-sociálního pracovníka s kapacitou 0,25 úvazku.** V průběhu realizace projektu z důvodu potřeby byl pak úvazek zdravotně sociálního pracovníka navýšen na 0,5. V rámci projektu *Pilotní ověření implementace systému sociálního bydlení na lokální úrovni v obci Velké hamry (CZ.03.2.63/0.0/0.0/16_128/0006189)* byla sociální práce v obci posílena dále o 0,75 úvazku sociálního pracovníka se zaměřením na bydlení. Vedle těchto lidských zdrojů bylo v roce 2015 zřízeno komunitní centrum (tzv. Klubovna) k využití pro celé rodiny ohrožené sociálním vyloučením v obci nehledě na etnicitu.

Aktéři současnou kapacitu, v níž už ale zároveň počítají s dalším úvazkem pro jednoho dalšího komunitního pracovníka, který je definován v návazném projektu, za dostatečnou. Zároveň ale dodávají, že je to velmi závislé na kvalitě osob, kterými jsou zmíněné pozice i další pozice, které s cílovou skupinou komunikují, obsazeny. Tato kvalita (především schopnost komunikovat s lidmi ze SVL a komunikovat vzájemně s dalšími aktéry) je podle nich teď výrazná, ale udržitelnost tohoto stavu nelze předvídat. Podle oslovených aktérů, ale i podle vyjádření některých obyvatel SVL je současná situace sociálně vyloučených osob ve Velkých Hamrech dána především osobností terénní pracovníce. Klienti k ní mají důvěru a funguje také jako prostředek motivace klientů k vykonání nějakého úkonu nebo účasti na některých aktivitách. Sama pracovníce uvádí příklad výletu v rámci aktivit klubovny, na který ona sama neměla jet, nakonec se však účastnila, protože ostatní bez ní odmítli jet. **Proto je do budoucna otázka, nakolik může budovanou sítí služeb a především samotnou motivací klientů a jejich životní situací otřást v budoucnu případná výměna osob na pozici terénní pracovníce.**

Nejen z hlediska plánování a nastavení jednotlivých opatření, ale také z hlediska spolupráce a vzájemné komunikace jednotlivých aktérů sehrál příchod ASZ do lokality významnou roli. Aktéři kvitují především přínos zkušenosti z dalších lokalit, propojení aktérů v rámci Lokálního partnerství („*Sedlí si k jednomu stolu lidí, který by nás normálně nenapadlo si sednout. To byl úplně základ*“¹⁷) a zjednodušení vzájemné spolupráce díky pravidelnému osobnímu kontaktu na pracovních skupinách. Na příkladu města Velké Hamry je vidět také zásadní role práce i osobnosti lokálního konzultanta z ASZ a to především v začátcích spolupráce. Právě lokální konzultant nastavuje jednotlivé procesy a udává styl komunikace a práce pracovních skupin. Jeden z aktérů v tomto směru oceňuje přístup prvního lokálního konzultanta ve Velkých Hamrech a porovnává jej se situací v Tanvaldu, kde podle něj první setkání LP byla velmi teoretická a řadu aktérů mohla odradit od další práce. Osobu druhého LK po výměně v roce 2015 hodnotí aktéři také kladně, nicméně řadu věcí mělo město již nastaveno a druhý SPSZ pro období 2016 – 2018 si tak vytvořilo víceméně samo bez proaktivní role LK v návaznosti na

---

¹⁷ rozhovor s místním aktérem, 12. 12. 2019

první plán. Postupně lokalita přešla do režimu vzdálené podpory, byl snížen rozsah podpory ze strany ASZ, zástupci ASZ stále navštěvují pravidelná setkání, ale nastavený systém v současnosti běží především díky proaktivitě několika aktérů. Zástupcům města v současnosti, zdá se, toto nastavení vyhovuje, přesto zmiňují oblast komunikace obce o sociálním začleňování směrem k veřejnosti, v které identifikují nedostatky a kterou by chtěli řešit ve spolupráci s ASZ (nastavení komunikačního plánu).

Co se týče spolupráce sociálních služeb s dalšími jednotlivými aktéry LP, zástupci služeb ji ze strany těchto aktérů hodnotí většinou jako nikoliv vyloženě proaktivní („*Jako ze začátku bych řekla byli daleko aktivnější než teď¹⁸*“), ale bez větších problémů. **Za problémový označují pouze přístup OSPOD v Tanvaldu – konkrétně zmiňují nekomunikaci a nedostatečné řešení nebo neřešení problematických situací v rodinách.** Situace je pravděpodobně z velké části vyvolána nedostatečným kapacitním zajištěním pobočky. Naopak vyzdvihují kvalitní spolupráci s místní základní školou, jejíž efekty jsou uvedeny v následující kapitole.

Pokračováním v realizaci opatření ze SPSZ 2013 – 2015 a naplněním cílů SPSZ 2016 – 2018 se město jednoznačně posunulo k optimálnímu nastavení sítě služeb odpovídající potřebám obce a současné nastavení a výhledy slibují udržení tohoto stavu i do budoucna. Pro další posun a zkvalitnění sítě bude nutné dále zlepšovat spolupráci s místním OSPOD, motivovat některé aktéry k větší proaktivitě a udržovat lidské i finanční zdroje do budoucna alespoň v současné výši. Zároveň se jako důležité jeví zkvalitnění komunikace realizovaných aktivit v oblasti sociálního začleňování směrem k veřejnosti. Zatím jediné uskutečněné veřejné setkání s občany nemělo dle aktérů velký úspěch a přes opakované sdílení informací o jednotlivých aktivitách a důvodů k jejich ze strany vedení města, zůstává část obyvatel k opatřením a samotným obyvatelům SVL skeptická. **Zde doporučujeme spolupráci ASZ a vedení města na vypracování komunikačního plánu a podporu komunitní práce ve smyslu tvorby vazeb mezi majoritou a romskými obyvateli města.**

Dopad č. 2: Stabilizace celkové životní situace cílové skupiny

Dalším ze sledovaných dopadů implementace SPSZ je změna u cílové skupiny sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených obyvatel obce směrem ke stabilizaci jejich životní situace. Jedním z předpokladů pro stabilizaci a zlepšení životní situace obyvatel SVL bylo vytvoření dostatečné kapacity a provázání podpůrných služeb, které se zdařilo. Tyto služby dnes primárně pracují s obyvateli SVL, ale také s lidmi, kteří již v definovaných SVL nebydlí, ale stále jsou sociálním vyloučením ohroženi či potřebují podporu v některé z oblastí, kterými se sociální práce zabývá.

Tabulka 14: Počet a struktura klientů¹⁹

Ukazatel	Odpověď
Celkový počet uživatelů TP	98
Počet rodin (domácností)	85
Ženy / muži	43/55
Věk 15-18 / 18-60 / 60+	12 / 82 / 4
Bez základního jazykového vybavení (neumí číst ani psát)	8
Cizinci (Slovensko/Jiné)	19 / 1

¹⁸ rozhovor s místním aktérem, 29. 11. 2019

¹⁹ Bc. Ester Horneková: *Problémy v sociálně vyloučených lokalitách Velkých Hamrů*, magisterská práce, 2019

Prvním podstatným krokem vedoucím ke zlepšení životní situace obyvatel SVL byl vznik pozice terénní pracovníce pod městem a její obsazení pracovnící, která na pozici působí dodnes. Pracovnice sama dnes uvádí, že zásadní pro ni bylo i to, že se její zaměstnavatel – obec – stavil k řešení situace sociálně vyloučených obyvatel proaktivně, včetně zapojování do řešení některých systémových změn (jako poslední příklad uveďme účast starosty obce jako jednoho z mála zástupců samosprávy na jednáních pracovní skupiny tzv. Patnáctera pro boj s chudobou). Vznik celého úvazku terénní pracovníce přímo ve městě pak umožnil začít řešit situaci obyvatel SVL mnohem koncepčněji a propojovat terénní práci s dalšími projekty a aktivitami. **Při nástupu terénní pracovníce chodily všechny romské děti ve Velkých Hamrech do speciální školy v Tanvaldu. Postupným zaváděním inkluzivních projektů, spoluprací terénní práce se školami a dalšími aktéry, vznikem Klubovny v roce 2015 a posílením sociální a komunitní práce KPSVL projektem došlo k tomu, že dnes všechny děti plní povinnou docházku do MŠ a na 1. stupni jsou všechny romské děti na základní škole.** Další podrobná evaluace inkluzivních opatření ve vzdělání proběhne v rámci evaluace MPI a bude předmětem speciální evaluační zprávy. Ilustraci posunu rodin v oblasti vzdělávání zde provádíme pouze na kvantitativních ukazatelích – viz tabulka 15.

Tabulka 15: Současná situace v oblasti práce s dětmi a mládeží²⁰

Ukazatel	Odpověď
Počet rodin, zapojených do projektů Komunitní práce a Společné vzdělávání / počet dětí v rodinách	27 / 58
Pomoc s vyšetřením v PPP anebo SPC	23
Pomoc se zápisem do MŠ	19
Počet sociálně znevýhodněných romských dětí se speciálními vzdělávacími potřebami úspěšně zařazených/přeřazených do běžné ZŠ. (tj. odvrácení vzdělávání dítěte v bývalé zvláštní škole mimo hlavní vzdělávací proud).	16
Počet dětí, které se pravidelně (alespoň 2x týdně) účastní aktivit v klubovně.	43
Počet rodin, u kterých je nastavena trvalá spolupráce rodina-škola-TP	6
Počet dětí, které po ZŠ pokračují ve studiu	1
Zprostředkování a doprovod na odborné vyšetření dětí	17
Počet rodin, kterým byla poskytnuta anebo zprostředkována materiální pomoc	45

Jako klíčový aspekt pro stabilizaci životní situace obyvatel SVL ve Velkých Hamrech i obecně se ukazuje řešení bydlení a zaměstnanosti. Velké Hamry mají 284 městských bytů, v roce 2018 byl v rámci projektu IROP jeden další byt zrekonstruován a v současnosti obdrželo město rozhodnutí o schválení dalšího projektu IROP na rekonstrukci dalších 3 bytů. Problémem však při jejich přidělování může být jejich velikost, kdy většina z těchto bytů (212) má velikosti 1+0 nebo 1+1, které jsou pro rodiny s dětmi ze SVL nevhodné. Město se společně s dalšími obcemi zapojilo do pilotního projektu, v jehož rámci byla vytvořena lokální koncepce sociálního bydlení²¹, která městské byty člení do několika kategorií – kromě standardních bytů jsou to sociální byty (max. 15 bytů), krizové byty a byty zvláštního určení – a podstatně mění systém přidělování bytů, který v současnosti již zohledňuje, zda žadatel žádá o byt standardní nebo sociální. Při žádosti o druhý zmíněný typ bytu bude nyní vždy s každým žadatelem provedeno sociální šetření. Z tohoto šetření je vyhotovena zpráva, která je předložena Radě

²⁰ Bc. Ester Horneková: *Problémy v sociálně vyloučených lokalitách Velkých Hamrů*, magisterská práce, 2019

²¹ dostupné na https://www.velke-hamry.cz/e_download.php?file=data/editor/227cs_6.pdf&original=KONCEPCE%20HAMRY%202019.pdf

města, která pak rozhodne o přidělení/nepřidělení a své rozhodnutí zdůvodní. Kritéria přidělování však nelze považovat za zcela nediskriminační, neboť faktory podstatné pro posouzení vhodnosti přidělení sociálního bytu jsou podle metodiky přidělování bytů např. bezdlužnost vůči obci, legální pracovní poměr či bezúhonnost. Aktéři však zdůrazňují, že kritéria jsou posuzovaná individuálně, u bezdlužnosti např. s ohledem na dodržování splátkového kalendáře. **Další informace o sociálním bydlení a veškeré dokumenty vzniklé v rámci pilotního projektu včetně evaluace samotného projektu jsou dostupné na webových stránkách obce Velké Hamry²². Z nastavení systému i vyjádření aktérů vyplývá, že systém není přístupný zcela pro všechny obyvatele SVL, což je dáno podmínkami přidělování bytů. Zároveň však obyvatelé, kterým byl byt přidělen, vnímají velký posun ve své životní situaci a vnímají ho i relevantní aktéři.** Prvním efektem přechodu z bydlení u soukromé osoby do městského bytu je výrazné snížení nájmu a může (v závislosti na příjmu dávek) tak docházet k finančním úsporám v rodině. Dalším je legální zaměstnání minimálně jedné osoby v rodině, které je již podmínkou pro získání bytu, a značné zvýšení efektivity řešení jakýchkoliv problémů v rodině nebo s okolím díky nutnosti akceptace spolupráce nájemníků městských sociálních bytů se sociálním odborem. Obecně přidělený městský byt přispívá ke stabilitě a jistotě rodiny v oblasti bydlení.

Tabulka 16: Zakázky v oblasti bydlení²³

Ukazatel	Odpověď
Řešených problémů s bydlením / počet klientů	420 / 91
Získaných bytů / bytů mimo SVL / udržené bydlení	53 / 30 / 31
Řešení problémů s nájemní smlouvou, neúměrné nájemné, zastrahování nájemníků apod.	31
Řešení problémů na straně klienta (sousedské spory, hluk)	45
Řešení stavebních a hygienických nedostatků v bytě	57
Řešení dluhů na nájemném a energiích	43
Přidělené obecní byty klientům / byty udržené	31 / 23

Nezaměstnanost sociálně vyloučených osob ve Velkých Hamrech zůstává značným problémem. Téměř polovina klientů terénní práce je nezaměstnaná více než 24 měsíců. **I přes časté zakázky služeb týkající se hledání zaměstnání je úspěšnost nástupu poměrně nízká a ještě nižší je udržitelnost pracovníků. Podstatně vyšší úspěšnost a udržitelnost je při zaměstnávání v rámci nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti (APZ) – VPP a VS, zde však v dostatečné míře dále nefunguje prostupnost na běžný trh práce.** Motivace hledání legálního zaměstnání u klientů je různá a je často svázána s motivací hledat si bydlení mimo SVL, právě i díky podmínce legálního zaměstnání pro získání městského bytu. Velký počet klientů je však stále demotivován nízkým příjmem v legálním zaměstnání v důsledku exekucí, které jsou na ně uvaleny a preferují práci „na černo“. Kvantifikaci výše uvedených informací představuje tabulka níže.

Tabulka 17: Ukazatele týkající se zaměstnanosti²⁴

Ukazatel	Odpověď
Nezaměstnaní déle než 24 měsíců	41
Pomoc s hledáním zaměstnání / úspěšná / udržitelná	34 / 9 / 3

²² <https://www.velke-hamry.cz/o-meste/projekty-mpsv-a-esf/pilotni-overovani-systemu-socialniho-bydleni/dokumenty/>

²³ Bc. Ester Horneková: *Problémy v sociálně vyloučených lokalitách Velkých Hamrů*, magisterská práce, 2019

²⁴ Bc. Ester Horneková: *Problémy v sociálně vyloučených lokalitách Velkých Hamrů*, magisterská práce, 2019

Pomoc s umístěním na VPP / úspěšná / udržitelná	19 / 15 / 9
Pomoc s umístěním na VS / úspěšná / udržitelná	9 / 8 / 6
Rekvalifikace / ukončená / vedoucí k zaměstnání	10 / 8 / 6

Zaměstnanost a bydlení jako oblasti klíčové pro stabilizaci životní situace obyvatel SVL doplňuje oblast dluhů, která je však z hlediska municipalit a sociální práce velmi obtížně řešitelná. Dluhy a exekuce představují značnou překážku pro motivaci hledat legální zaměstnání a vstoupit do insolvence je pro většinu klientů také nemožné, protože by nebyli schopni hradit povinné splátky. Zde aktéři města ve svém lokálním řešení naráží na systémové problémy a nemožnost se výrazně podílet na změně tohoto systému.

Všechna opatření prováděná podle SPSZ 2016 - 2018 jednoznačně přispívají k řešení situace obyvatel SVL, podmínkou trvání tohoto pozitivního vývoje jsou však kromě pokračování současných aktivit další změny a vývoj. Některé, jako např. zvýšení počtu větších městských sociálních bytů, tak aby byly vhodné pro rodiny s dětmi, nebo práce se zaměstnavateli i klienty vedoucí k větší dostupnosti zaměstnanců z nástrojů APZ na běžný trh práce, jsou ovlivnitelné samotnými aktéry. Existují zde však stále systémové či jiné překážky, které pouze z jejich pozice ovlivnit nelze.

Dopad č. 3: Minimalizace bezpečnostních rizik a sociálně patologických jevů

Všechna opatření v oblasti bezpečnosti a prevence kriminality definovaná v SPSZ 2016 – 2018 byla realizována. Práce s mládeží probíhá v rámci klubovny a sociální práce, pravidelně probíhají preventivní letní tábory, ve městě jsou v současnosti instalovány 3 kamery a za spolupráce Policie ČR a asistentů prevence kriminality (APK) probíhají preventivní semináře. Mezi změnu v oblasti bezpečnosti s nejvýraznějším efektem řadí aktéři bez výjimky zavedení APK a v rámci SPSZ 2016 – 2018 pak rozšíření jejich počtu na 4 osoby.

Vnímání kriminality ve Velkých Hamrech je určeno velikostí a charakterem obce, kde se všichni znají, funguje zde tak vzájemná kontrola a obec tak nevytváří krimogenní prostředí, jak je tomu v jiných, především větších městech. A právě tento charakter je pravděpodobně také částí úspěchu zavedení APK v obci. První 2 asistenti začali v obci působit v roce 2013 a i přes počáteční nedůvěru některých obyvatel danou především neznalostí jejich smyslu a pravomocí, se rychle osvědčili. Některé média označovala jejich fungování ve Velkých Hamrech a v jiných obcích jako příklad pro další obce v regionu (Tanvald, Smržovka, aj.)²⁵. V rámci přípravy druhého SPSZ 2016 – 2018 bylo rozhodnuto o jejich rozšíření na 4 osoby projektem KPSVL *Asistent prevence kriminality 2017 – 2019 ve Velkých Hamrech* (reg. č. CZ.03.2.60/0.0/0.0/15_042/0005708). Tímto rozšířením v roce 2016 došlo k pokrytí celého dne, tj. asistenti fungují ve směnách po dvou od 6:45 do 15:15 a od 13:30 do 22:00 a aktéři toto pokrytí považují v současnosti za dostatečné.

V současné době vnímají všichni aktéři APK velmi kladně. Obyvatelé, a to i děti, se na ně sami obracejí, což potvrzují i výpovědi samotných asistentů, a působí také jako informační kanál od obyvatel směrem k obci i naopak („Když potřebujeme lidem něco sdělit, tak jim to házejí do schránek. Myslím, že přispívají ke komunitnímu životu celé obce.“²⁶). Zapojují se rovněž do preventivních aktivit – někteří z nich se

²⁵ <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/1048718-pochazeji-z-vyloucenych-lokalit-ted-pomahaji-bojovat-proti-kriminalite> a https://jablonecky.denik.cz/zpravy_region/asistenti-prevence-kriminality-zklidnili-hamry-20150505.html

²⁶ rozhovor s místním aktérem, 29. 11. 2019

zúčastnili besedy ve škole i letního preventivního tábora. Podle výpovědí asistentů si s nimi obyvatelé rádi popovídají i o záležitostech mimo oblast bezpečnosti.

Aktéři i samotní asistenti jednoznačně pozitivně hodnotí metodické vedené a vzdělávání APK i osobu metodika, který v současné době sídlí na oddělení PČR v Jablonci nad Nisou, nicméně za APK pravidelně jednou denně dojíždí a společně mají nastavený systém reportingu, podle kterého pak metodik nastavuje program pochůzek na jednotlivé další dny. V tomto programu reflektuje také např. problémy, které mu reportuje městský úřad. Podle toho funguje také působení APK v SVL. **SVL je při běžných pochůzkách věnována ze stran asistentů stejná pozornost jako jakýmkoliv jiným oblastem, pouze pokud se v určité SVL vyskytne problém, je zde pak na základě reportingu zvýšen dohled.** To však platí pro všechny lokality ve Velkých Hamrech.

Co se týče přístupu obyvatel SVL k APK, nevnímají aktéři i samotní asistenti jiný přístup než od ostatních obyvatel. Postupně si, na rozdíl od některých policistů, získali jejich respekt a uznání. Dle výpovědí ubylo drobných krádeží a podobné kriminality. Vliv APK na tento úbytek se špatně měří, nicméně podle aktérů jde o kombinaci velikosti města, kde se všichni znají a přítomnosti právě APK a důvěry v ně, díky čemuž se asistenti často rychle dozví, co, kde a kdo viděl. Jeden z asistentů je Rom, nikdo z nich však není ze SVL, v případě Velkých Hamrů tak institut APK nefunguje jako nástroj pro zaměstnávání těchto osob.

Z nedávných kontrolních šetření ve vybraných obcích vyplývá, že u projektů APK celorepublikově chybí konkrétní měřitelné předpokládané výsledky a jednotná kritéria či indikátory úspěšnosti²⁷, nicméně **v případě Velkých Hamrů lze z výpovědí aktérů, obyvatel i samotných asistentů jednoznačně vyvodit kladný vliv na percepci kriminality a pocit bezpečí.** Proto velmi doporučujeme pokračování projektu, což je i záměr obce, nicméně v době dokončování tohoto projektu nebyl zatím návazný projekt schválený.

Jako v současnosti problematickou oblast v oblasti bezpečnosti dále někteří aktéři označují hazard a drogovou problematiku, zejména drogy u mládeže. Je však nutné podotknout, že tato problematika se netýká výhradně obyvatel SVL. Podle výpovědi jednoho z aktérů, je dokonce uživatelů drog v SVL minimum. V obci je od roku 2012 platná vyhláška o úplném zákazu provozování loterií a jiných podobných her na celém území obce, nicméně někteří obyvatelé Velkých Hamrů za těmito aktivitami jezdí do Tanvaldu, kde tento zákaz neplatí. V oblasti drog jednotliví aktéři zmiňují potřebu častějších preventivních aktivit na školách, jako problém vnímají především (ne)spolupráci či odlišné priority jednotlivých institucí (Policie ČR, terénní práce). **V rámci plánování budoucích aktivit v oblasti sociálního začleňování proto doporučujeme zaměřit se na tuto oblast a na snahu hledat možnosti společné práce.** O prostituci jako problému vyskytujícího se ve velkém množství SVL, speciálně v příhraničních oblastech, ve Velkých Hamrech aktéři ani obyvatelé neví a nikdo z respondentů výzkumů, z kterých tato evaluace vychází, ji nepřiznává.

---

²⁷ Nejvyšší kontrolní úřad. Kontrolní závěr z kontrolní akce 18/20: *Peněžní prostředky státu určené na prevenci kriminality*, 2019. Dostupné z: <https://nku.cz/assets/kon-zavery/k18020.pdf>

Zhodnocení naplňování cíle KPSVL

Klíčovým východiskem tvorby strategického plánu sociálního začleňování je koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám, který je v Metodice KPSVL²⁸ definován jako „*zajištění adresnosti, koordinace, konzistence a synergie místních opatření sociální integrace založených na lokálních potřebách, která budou realizována prostřednictvím specifického mechanismu financování z prostředků ESIF*“. Následující část evaluační zprávy se zaměřuje na ověření premis KPSVL a analyzuje, do jaké míry realizace opatření vycházejících ze strategického plánování splňuje preferované principy, jimiž je **adresnost, koordinace, konzistence, synergie**. Kromě uvedených principů se věnujeme také **udržitelnosti, kterou chápeme** jako podmínku pro dlouhodobý efekt KPSVL.

Adresnost/relevance

Cíle a opatření SPSZ 2016 – 2018 se zaměřují na řešení problémů definovaných v analytické části plánu. Oba představené projekty na podporu sociální práce a APK byli vypracovány tak, aby kromě posílení kapacity služeb pomohli řešení problémů přímo v místě vzniku. Sociální a komunitní pracovníci včetně zdravotně – sociálního pracovník, kteří nastoupili v rámci projektu, mají společného zaměstnavatele (obec) a sídlí přímo ve Velkých Hamrech, snadněji a mnohem lépe se tak dokáží koordinovat navzájem i s ostatními službami. Zároveň zde v rámci projektu byly vytvořeny další podpůrné služby (Klubovna, dluhové poradenství), které pro cílovou skupinu rozšířili možnost řešení své situace přímo ve Velkých Hamrech bez dojíždění např. do Tanvaldu.

Podobná je situace v rámci projektu APK, kdy pozitivní efekt asistentů je dán z velké části jejich každodenní přítomností ve Velkých Hamrech. Městská policie v Tanvaldu, se kterou má město Velké Hamry smlouvu o spolupráci, by takto fungovat nemohla. **Princip adresnosti ve smyslu zacílení intervencí a koncentrace zdrojů na řešení problémů v místě jejich největšího rozsahu tak považujeme za splněný.**

Na příkladu obce velké Hamry se však ukazuje, že důležitým faktorem v úspěchu sociálního začleňování je také politika okolních obcí v této oblasti. Tanvald je v tomto ohledu aktéry velmi často skloňovaný negativní příklad, který je zároveň ORP pro Hamry, působí zde tedy několik pro sociální práci klíčových institucí – ÚP, OSPOD. Demolice domu v Tanvaldu bez adekvátní náhrady například znamenala příliv jeho obyvatel do Velkých Hamrů. Zákaz hazardu ve Velkých Hamrech zcela neřeší problém s gamblingem u cílové skupiny, pokud ta má stále možnost docházet do Tanvaldu, kde vyhlášku o zákazu nemají. To jsou jen dva příklady efektů, které mohou negativně ovlivňovat dopady hamrovských opatření. Zde proto doporučujeme především ASZ soustředit se v budoucnu, za pomoci místních již motivovaných a aktivních aktérů, na facilitaci vzájemné spolupráce mezi obcemi.

---

²⁸ METODIKA KOORDINOVANÉHO PŘÍSTUPU K SOCIÁLNĚ VYLOUČENÝM LOKALITÁM. *Agentura pro sociální začleňování* [online]. [cit. 2019-12-19]. Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/metodika-koordinovaneho-pristupu-k-socialne-vyloucenym-lokalitam/>

Konzistence

Z pohledu návaznosti současných opatření realizovaných na základě SPSZ 2016 – 2018 na předchozí politiku a realizaci aktivit v oblasti sociálního začleňování lze vývoj v obci Velké Hamry považovat za velmi konzistentní. Takový závěr je dán z velké části tím, že se od počátku spolupráce s ASZ nevyměnily osoby ve vedení města i u ostatních klíčových aktérů především v evaluovaných oblastech sociálních služeb a bezpečnosti jsou dlouhodobě na svých pozicích stejné osoby (terénní pracovníce, metodik APK i část samotných asistentů). SPSZ 2016 – 2018 navazuje na předchozí plán pro období 2013 – 2015, na jeho cíle a opatření a v souladu s vizí města vytvořit především fungující síť služeb pro obyvatele SVL z velké části navyšuje kapacitu již fungujících opatření nebo na ně navazuje novými aktivitami (Klubovna a komunitní práce).

Z pohledu konzistence služeb s potřebami sociálně vyloučených osob je po analýze zakázek a vyjádření jednotlivých aktérů poskytovaných služeb jednoznačné, že převládá orientace na bydlení, zaměstnání, vzdělávání a dluhy, což je v souladu s problémy, které v hloubkových rozhovorech označují za klíčové samotní klienti²⁹.

Koordinace a synergie

Na velkém posunu v provázanosti služeb, vzájemné spolupráci a koordinaci v období 2013 - 2015, tj. krátce po nastartování spolupráce obce s ASZ se shodli všichni oslovení aktéři. Z výpovědí však také vyplývá, že od té doby aktivita některých aktérů opadla a nastavený systém pravidelných setkání již není tak produktivní jako dříve. V tomto mohla svou roli sehrát i výměna osoby na postu lokálního konzultanta za ASZ.

Pozitivní vývoj vykazuje spolupráce sociální práce na obci a škol a dalších aktérů v oblasti vzdělávání. Díky této spolupráci a zároveň díky zvyšování motivace rodičů začaly romské děti namísto do speciální školy v Tanvaldu nastupovat ve větší míře do běžné základní školy ve Velkých Hamrech. Díky spolupráci terénní pracovníce a vedení města byla dále otevřena **klubovna, která dnes slouží jako významné komunitní centrum a hraje velkou roli v motivaci dětí i rodičů,** které do klubovny docházejí. **V neposlední řadě aktivní a pozitivní roli v komunitě obce hrají asistenti prevence kriminality.** A to nejen v oblasti prevence kriminality, ale i jako informační kanál pro aktéry i občany včetně obyvatel SVL.

Jako problematickou aktéři označují spolupráci s OSPOD v Tanvaldu a obecně se vymezují proti některým opatřením, které město Tanvald v oblasti sociálního začleňování podniká. Toto vymezení nevzniká samo o sobě z potřeby vymezit se, ale z toho důvodu, že tato opatření často ovlivňují i situaci ve Velkých Hamrech.

Udržitelnost

Na oba hlavní projekty spuštěné v rámci KPSVL (*Sociální práce a komunitní sociální práce ve Velkých Hamrech a Asistent prevence kriminality 2017 – 2019 ve Velkých Hamrech*) bude v obci navázáno. První projekt bude pokračovat projektem, který je více provázaný s oblastí vzdělávání a posiluje sociální práci v obci o jeden další úvazek. Rozsah pokračování aktivit APK a zdroj jejich financování nebyl v době dokončování evaluační zprávy jasný, nicméně aktéři při setkáních jasně deklarovali snahu o hledání

---

²⁹ Bc. Ester Horneková: *Problémy v sociálně vyloučených lokalitách Velkých Hamrů*, magisterská práce, 2019

možností a velký zájem o pokračování, ideálně ve stejném rozsahu a se stejným metodickým vedením. Zájem pokračovat ve stejné práci a se stejným počtem APK vyjádřil i sám metodik.

Aktéři mají dále zájem také pokračovat v udržení celého systému setkávání v rámci lokálního partnerství, nicméně identifikují postupné zmenšení aktivity ze strany některých aktérů i ASZ. Fungování celého systému „táhne“ několik velmi proaktivních osob, tím však při odchodu nebo výměny (vedení města) vzniká značné nebezpečí zhroucení nebo velkého narušení tohoto nastavení. **Při řešení problému opět doporučujeme obci a ASZ zaměřit se na tvorbu vhodného komunikačního plánu a komunikaci kromě jiného zacílit tak, aby došlo ke zvýšení motivace aktérů dále řešit problémy sociálního vyloučení a zlepšování vztahů v obci.**

Závěr a doporučení

V obci Velké Hamry byla provedena evaluace plnění Strategického plánu sociálního začleňování pro období 2016 – 2018 a jeho dopadů na stav sociálního vyloučení v obci. Samotný SPSZ byl z pohledu evaluace kvalitně připraven s jasným definováním priorit a cílů v návrhové části a s jejich rozpadem na úroveň jednotlivých opatření. Tato strukturace a definice problémů v analytické části značně zjednodušila tvorbu evaluačního designu, v rámci něhož byly z cílů a opatření definovány výstupy, dopady a evaluační ukazatele.

Po provedení tematického zúžení evaluace na evaluaci oblastí sociálních služeb a bezpečnosti byly k prozkoumání stanoveny 3 dopady – i) **optimální síť služeb odpovídající potřebám obce**, ii) **stabilizace životní situace cílové skupiny** a iii) **minimalizace bezpečnostních rizik a sociálně patologických jevů**. Cíle v podobě navýšení kapacit sociálních služeb byly splněny, kromě zřízení mateřského centra, které je však suplováno neformálním vzdělávacím centrem pro děti do pěti let a jejich rodiče, které probíhá v komunitním centru. Současné kapacity služeb i s kapacitami již schválených nových projektů považují nyní aktéři za dostatečné. Za dostatečné považují i kapacitu asistentů prevence kriminality, které dnes svou přítomností ve dvou směnách pokrývají celý den. V obci proběhla a stále probíhají i plánovaná preventivní opatření – letní tábory a semináře, po analýze provedených rozhovorů však dále doporučujeme zaměřit se na rozšíření prevence zaměřené na uživatele drog. Závěr vyhodnocení prvního dopadu je, že **implementace strategického plánu výrazně přispěla k nastavení optimální sítě služeb odpovídající potřebám obce.**

Zvýšení kapacit a obsazení těchto kapacit kvalitními pracovníky pak vedlo ke stabilizaci životní situace alespoň některých rodin z cílové skupiny a zvyšování informovanosti cílové skupiny, postupné zvyšování motivace řešit svou situaci a budování důvěry dává základ pro pozitivní vývoj v této oblasti do budoucna. Doporučujeme proto dopad hodnotit i nadále, postupně s větším časovým odstupem. Problémem zůstává i přes změnu koncepce bydlení obce nedostupnost bytů pro některé obyvatele SVL (nezaměstnaní, nedostatečně motivovaní) a nedostatečný počet bytů 3+1 a větších či neprostupnost zaměstnání na VPP na běžný pracovní trh. Zároveň existují další překážky, které aktéři zmiňují, ale nemohou je dostatečně přímo sami ovlivnit – dluhová past, neexistence zákona o sociálním bydlení, nákup dražených nemovitostí soukromníky, preference práce „na černo“ ze strany zaměstnavatelů či nedostatečná aktivita ze strany některých aktérů.

Implementací opatření SPSZ z oblasti bezpečnosti došlo také podle aktérů k posunu ve vnímání kriminality a k minimalizaci bezpečnostních rizik. Díky rozšíření počtu asistentů prevence kriminality a tím jejich působení v podstatě celý den se výrazně snížila drobná kriminalita a zároveň se zvýšila obliba

a důvěra v APK u všech obyvatel. **Pro důslednější měření a vyhodnocování těchto indikátorů (důvěra v APK, pocit bezpečí aj.) např. pro přípravu plánu prevence kriminality doporučujeme obci pravidelné dotazování občanů** (například formou on-line dotazníku nebo papírové ankety do schránek).

Doprovodným negativním jevem zavádění nových služeb je neporozumění některých obyvatel obce a námitky proti zavádění opatření. **Aby se toto porozumění v budoucnu neprohlubovalo, ale naopak zmírňovalo, doporučujeme zaměřit se na nastavení vhodné a intenzivní komunikace problému a jednotlivých opatření. V tomto nastavování by bylo vhodné, aby aktivní roli vyvinula také ASZ se svými expertními znalostmi a zkušenostmi z jiných lokalit.**

V rámci naplňování evaluovaných opatření došlo ve Velkých Hamrech rovněž k **dodržení parametrů koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám (KPSVL) – adresnosti, konzistenci, koordinaci a synergii. Zapojení aktéři mají zájem s aktivitami pokračovat i v budoucnu a udržet je.**

Na úplný závěr shrnujeme doporučení pro obec i ASZ, která na různých místech evaluační zprávy zazněla:

- Zaměřit se na zlepšení sociálního klimatu komunitní prací ve smyslu propojování různých skupin obyvatel Velkých Hamrů
- Za podpory ASZ politiku sociálního začleňování obce dále propojovat s politikami okolních obcí v této oblasti, tak aby opatření jednotlivých měst nekolidovala, ale spíše se doplňovala
- Vypracování komunikačního plánu s ohledem na potřeby a preference obyvatel v intenzivní spolupráci s ASZ
- Posílit preventivní akce ve školách a zintenzivnit spolupráci relevantních aktérů v oblasti drogové problematiky